

САЧУК Ірина Сергіївна

**Митні процедури при переміщенні товарів через
митний кордон України різними видами
транспорту / Customs Procedures when Moving
Goods Across the Customs Border of Ukraine by
Different Types of Transport**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСм-21
І. С. Сачук

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. В. Сідляр

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ.....6

1.1. Сутність та економічне значення митних процедур 6

1.2. Особливості митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.....13

Висновки до розділу 1.....23

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

2.1. Аналіз діяльності митних органів щодо здійснення митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.....25

2.2. Моніторинг ефективності реалізації митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.....37

Висновки до розділу 2.....43

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ З УРАХУВАННЯМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ.....45

3.1. Досвід провідних країн світу у проведенні митних процедур.....45

3.2. Шляхи усунення недоліків митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.....54

Висновки до розділу 3.....60

ВИСНОВКИ.....61

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....64

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Особливістю митної політики держави є її багатофункціональність та різновекторність, що передбачає розв'язання питань забезпечення та підтримки ефективного співвідношення між експортом та імпортом товарів, раціональних меж протекціонізму щодо окремих галузей, розвитку здорової конкуренції й сприяння міжнародній торгівлі. Саме на це мають бути спрямовані практичні заходи з удосконалення митних процедур шляхом їх пришвидшення й спрощення.

Зростання торговельних потоків товарів, що переміщуються через митні кордони держав, можливе за умови застосування митними адміністраціями спрощених митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів.

Необхідно зазначити, що питання, пов'язані зі спрощенням та підвищенням ефективності митних процедур, вирішуються через співпрацю в рамках міжнародних організацій. Останнім часом проблема спрощення митних процедур стала вагомим фактором політики у галузі розвитку міжнародної торгівлі, зокрема й для України з огляду на потребу поглиблення інтеграції у світовий ринок. Отже, тематика дослідження є актуальною та має науково-практичне значення.

Вагомий вклад у дослідження митних процедур внесли такі вітчизняні науковці, як: Бережнюк І., Войцещук А., Герчаківський С., Дем'янюк О., Комзюк В., Крисоватий А., Мазур А., Морозов О., Пахомов С., Пашко В., Філатов В., Ченцов В. та багато інших.

Не зважаючи на здійснені значні кроки у напрямку вдосконалення митної системи та спрощення митних процедур зокрема, у діяльності митних органів України присутня низка недоліків та проблем, що потребують нагального вирішення. Тому подальший системний аналіз митних процедур, що застосовуються в процесі переміщення товарів через митний кордон, та пошук

шляхів їх вдосконалення із використанням досвіду розвинених країн світу є надзвичайно актуальним сьогодні.

Метою роботи є обґрунтування теоретико-організаційного базису митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту та розробка практичних рекомендацій щодо напрямів їх удосконалення та спрощення на основі закордонного досвіду.

Виходячи з поставленої мети, необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розкрити сутність та економічне значення митних процедур;
- визначити особливості митних процедур при перетині митного кордону України транспортними засобами;
- проаналізувати діяльність митних органів щодо здійснення митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.;
- провести моніторинг ефективності реалізації митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту;
- розглянути зарубіжний досвід проведення митних процедур;
- запропонувати шляхи усунення недоліків митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.

Об'єктом роботи виступає система організаційно-правового забезпечення митних процедур під час переміщення товарів транспортними засобами через державний кордон.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту.

Методи дослідження. Методологічну базу дослідження становлять такі методи: діалектики, аналізу, синтезу, дедукції, наукової абстракції, історичний метод, порівняння, логічного узагальнення, екстраполяції тощо.

Інформаційним базисом дослідження є Митний кодекс України, нормативно-правові акти з питань митної справи, посібники, підручники, наукові статті, дані служби статистики, казначейської служби, Міністерства

фінансів України, Державної митної служби України, Рахункової палати, міжнародних організацій та агенцій, Інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна. Полягає в комплексному підході до аналізу проблем митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту через призму їх спрощення та підвищення ефективності.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані орієнтири вдосконалення митних процедур можуть бути використані у процесі вдосконалення практичної діяльності митних органів України.

Апробація результатів дослідження. Ключові результати дослідження пройшли апробацію на XIX Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» (2021 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

1.1. Сутність та економічне значення митних процедур

Визначення сутності поняття «митні процедури» передбачає аналіз наукової літератури та митного законодавства і спрямоване на розкриття основних характеристик даної категорії та пошук обґрунтованих рішень щодо застосування даного поняття у митній справі. Наперед зазначимо, що у вищезазначених джерелах немає єдиного підходу до трактування категорії «митні процедури». Існують також розбіжності щодо визначення даного поняття у чинному національному законодавстві та міжнародних нормах митного права. Таким чином, сьогодні існує необхідність узгодження поняттєвого апарату та пошуку оптимального підходу до класифікації митних процедур.

Почнемо пошук сутності митних процедур із законодавства України. В Україні вперше категорія «митні процедури» була визначена наказом Державної митної служби України № 828 від 30 грудня 1998 р., в якому дане поняття регламентувалося як «... контроль за дотриманням порядку переміщення товарів, їх огляд, оформлення документів, накладення митного забезпечення, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування сум, що підлягають сплаті, підготовка статистичних даних та інші дії, що виконуються митними органами України відповідно до законодавства України в галузі митної справи» [54].

Подальшого розвитку поняття «митні процедури» набули в МК України 2002 р., згідно з п. 19 ст. 1 якого «...митні процедури – це операції, пов’язані із

здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів» [26].

В чинному МК України наступним чином сформульовано поняття «митні процедури»: «...це зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей і порядок їх виконання» [25].

Відмітимо, що категорія «митні процедури» конкретизуються через введення поняття «митні формальності», що водночас і ускладнює її трактування.

Своєю чергою, поняття «митні формальності» визначені Міжнародною конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур наступним чином: «... сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами й митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства» [42].

В українському митному законодавстві поява поняття «митні формальності» зумовлена процесом адаптації та гармонізації національного законодавства до загальноєвропейських норм та стандартів. Аналіз даних понять свідчить, що поняття «митні процедури» є ширшим за своїм змістом за термін «митні формальності», оскільки передбачає не лише визначення необхідної сукупності дій, а й порядок їх здійснення, що офіційно встановлюється митним законодавством.

Низка вітчизняних науковців у своїх працях акцентують на актуальності проблеми у визначенні та зіставленні понять «митні процедури», «митний режим», «митні формальності», «заходи митного контролю», наприклад [48; 21; 16; 19] та багато інших, аргументуючи щодо необхідності внесення змін у національне законодавство з метою чіткого регламентування й відокремлення цих понять.

Як було зазначено, серед науковців немає одностайності щодо тлумачення поняття «митні процедури». Необхідно також констатувати відсутність

цілісних, комплексних наукових досліджень митних процедур на транспорті, що б сприяло пошуку пропозиції та рекомендації щодо удосконалення таких процедур на різних видах транспорту. У науковій літературі зустрічаємо різні підходи до дефініції «митні процедури», зокрема, у табл. 1.1 наведено найбільш концептуально обґрунтовані з них.

Таблиця 1.1

Підходи до тлумачення поняття «митні процедури» у науковій літературі

Автор	Тлумачення
Бережнюк І.Г.	розглядає митні процедури як «...операційну складову митного регулювання» [3, 130].
Бережна К.В.	«...митними процедурами є митне оформлення, митний контроль, справляння передбачених законом податків та зборів» [2]. «...на підставі аналізу національної нормативно-правової бази встановлено, що митними процедурами є митне оформлення, митний контроль, справляння передбачених законом податків та зборів» [2].
Назарова Я.Б.	«...індивідуалізований набір митних формальностей, які можна згрупувати у три великі, відносно незалежні, блоки: митне оформлення, митний контроль, справляння митних платежів» [30].
Шульга М.Г.	«...митні процедури визначаються технічними нормативами залежно від категорії товарів, видів транспорту, митних режимів, заходів нетарифного регулювання, осіб, які переміщують товари» [51].
Пашко П.В.	«...операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, їх митного оформлення, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів» [35].
Габричидзе Б.М.	«...контроль за дотриманням порядку переміщення товарів і майна, огляд предметів, оформлення митних документів, накладення митних забезпечень, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування сум, що підлягають сплаті, передача статистичних відомостей в органи Держкомстату та інші дії, що здійснюються органами державного митного контролю на виконання законодавства з митних питань» [5].

Джерело: складено автором

Так, Бережнюк І.Г. пропонує широке бачення, відповідно до якого митні процедури слід розглядати з позиції операційної складової митного регулювання.

Габричидзе Б.М., навпаки, сутність митних процедур зводить до, передбачених митним законодавством контрольних дій, що здійснюються органами державного митного контролю в процесі реалізації митного контролю.

Назарова Я.Б. ототожнює митні процедури з митними формальностями, і так, як і Пашко П.В., розглядаючи митні процедури через призму нормативно-правового підходу визначає їх як «...операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, їх митного оформлення, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів» [35].

Проаналізувавши думки авторів та визначення поняття «митних процедур» з митного законодавства, доцільно виокремити ознаки, націлені показати різницю митних процедур від інших видів процедур:

- митні процедури реалізуються в процесі виникнення митних відносин між фізичними та юридичними особами, в першу чергу учасниками ЗЕД, та митними органами при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України;
- митні процедури на практиці являють собою сукупність дій працівників митних органів, які здійснюються задля дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи;
- порядок реалізації митних процедур залежить від обраного напрямку, способу та засобу переміщення через митний кордон;
- правомірність та порядок виконання митних процедур регулюється митним законодавством.

Отже, слід зазначити, що у вузькому форматі митними процедурами вважаються сукупність правил, що використовуються для визначення митних

цілей, вимог та умов володіння, користування та розпорядження товарами на митній території митного союзу чи за кордоном.

У широкому значенні, митна процедура – це нормативно встановлена система, утворена правовими відносинами, орієнтована на виконання конкретного правового результату та складається з відповідних митних елементів, що послідовно змінюють один одного.

В процесі дослідження сутності поняття "митні процедури" доречно розглянути їх класифікацію. Узагальнюючи різні підходи, можна виділити наступний поділ митних процедур:

- за засобом переміщення товарів (митні процедури на повітряному, залізничному, автомобільному, морському і річковому, трубопроводному транспорті та лініях електропередач, а також митні процедури для змішаного перевезення вантажів);
- за способом переміщення товарів (митні процедури, які застосовуються для ручної поклажі, несупроводжуваного багажу, митні процедури при міжнародних поштових та міжнародних експрес-перевезеннях);
- за видом митного режиму, в якому перебуває предмет переміщення через кордон;
- процедури митного контролю, митного оформлення, та забезпечення справляння митних платежів (контроль правильності розрахунку та повноти сплати).

До складових митних процедур відносять:

- 1) процедури митного контролю;
- 2) процедури митного оформлення;
- 3) процедури справляння передбачених законом податків і зборів.

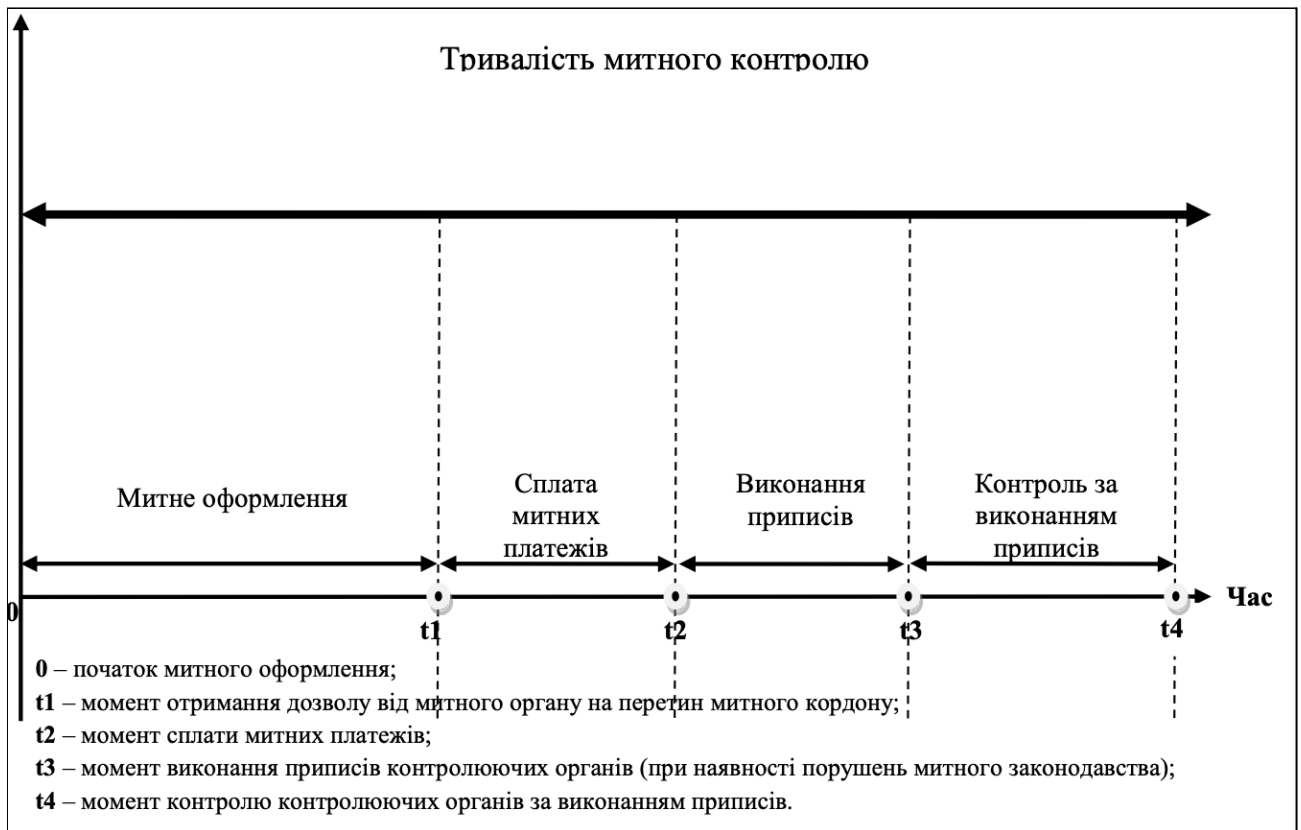
Варто наголосити, що серед вітчизняних науковців поширеним є підхід щодо дослідження митного контролю у контексті його ототожнення з процесом митного оформлення товарів та транспортних засобів. Відповідно до

протилежного підходу, митне оформлення розглядають з позиції інституціональної структури, що дозволяє виділити суб'єктів, принципи, завдання, функції, цілі даної категорії, що є елементами певної системи, і дає підстави для відокремлення митного оформлення від митного контролю [9].

Аргументом на користь підтвердження нетотожності понять «митне оформлення» та «митний контроль» є також роз'яснення Верховного Суду України щодо того, що це взаємопов'язані, проте різні правові категорії [38].

Так, згідно зі ст. 321 МКУ "...товари та транспортні засоби перебувають під митним контролем згідно із заявленим митним режимом з його початку і до закінчення" [25]. В окремих випадках митний контроль збігається у часі із заявленими митним режимом. Початком митного контролю є момент подання митної декларації, а кінцем – отримання від митного органу дозволу на перетин кордону. Тривалість митного оформлення може не збігатися з тривалістю митного контролю, що вказує на існування двох окремих процесів. Коли митне оформлення товару вважається завершеним на внутрішній митниці, митні органи продовжують здійснювати митний контроль через проведення контрольних-перевірочних заходів, і який триває до моменту фактичного перетину митного кордону суб'єктом митного контролю. Окрім цього, митний контроль також проводиться на етапі сплати митних платежів до бюджету держави, якщо контролюючими органами були виявлені порушення податкового і митного законодавства, та на етапі реалізації результатів митного контролю у частині виконання приписів контролюючих органів.

На рис. 1.1 зображено складові етапи митного контролю.

Рис. 1.1. Ідентифікація митного контролю через визначення його етапів [20].

З рисунку видно, що митний контроль є ширшим поняттям, ніж митне оформлення. Погоджуємось з думкою Костишина Ю.С., що “...така позиція логічно розширює предметні межі митного контролю, включаючи до них заходи, спрямовані на превентивний вплив органів виконавчої влади на порушників митного законодавства (видача приписів про усунення виявлених порушень з визначенням строків їх здійснення; виявлення осіб, винних у здійсненні порушень; моніторинг реалізації результатів митного контролю)” [20].

Таким чином, резюмуємо, що митне оформлення та митний контроль відрізняються за правовим та економічним змістом. Це взаємопов’язані, але не тотожні поняття, оскільки їм властиві свої характерні риси. Відповідно можна виділити й митні процедури.

1.2. Особливості митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

Транспортні перевезення займають ключове місце в економіці держави, оскільки за допомогою різних видів транспорту переміщуються всі товарні потоки. До традиційних видів транспорту відносять повітряний, наземний та водний транспорт. До них слід додати трубопровідний, по якому здійснюється прокачування нафти та газу, а також лінії електропередач, по яких постачається такий специфічний товар, як електроенергія. Схематично організація транспортування товарів різними видами транспорту проілюстрована на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Переміщення товарів через митний кордон різними видами транспорту [27,с.38]

Організація митних процедур при переміщенні товарів і транспортних засобів комерційного призначення являє собою послідовність дій, яку можна змоделювати наступним чином: «Вантажовідправник → Митниця відправлення → Митниця призначення → Вантажоотримувач». В сучасних умовах високого розвитку інформаційних технологій і телекомунікацій процес контролю за

переміщенням вантажів дозволяє мінімізувати практично всі перепони на шляху руху товаропотоків і пришвидшити оформлення експортно-імпортних операцій.

Митні процедури при переміщенні товарів через митний кордон залежать від виду транспорту. Послідовність дій та заходів, що повинні здійснювати посадові особи митниць, зазвичай регламентується технологічними схемами митного контролю. Ними також визначаються заходи, що здійснюються прикордонною службою, та іншими контролюючими органами або у пункті пропуску через кордон, або у зоні діяльності митниці.

Технологічна схема є, встановленою керівництвом митниці, послідовність дій співробітників підрозділів митної служби впродовж здійснення операцій митного контролю та митного оформлення, яка є обов'язковою для виконання. Технологічна схема може визначати діяльність як одного окремого підрозділу митного органу, так і декількох підрозділів у комплексі. Крім того, нею може регламентуватися також взаємодія з підрозділами інших контролюючих служб: ветеринарної, санітарної, фітосанітарної, екологічної та прикордонної. Технологічними схемами, що погоджені між відповідними службами, врегульовуються процес взаємодії при здійсненні митного контролю та митного оформлення.

З метою забезпечення ефективності процедур митного контролю та митного оформлення для митних органів важливим є питання матеріального забезпечення та інфраструктури, зокрема, наявності необхідного обладнання, складських та адміністративних приміщень тощо.

Від рівня розвитку митної інфраструктури, наявності достатнього потенціалу і резервних потужностей залежать такі ключові показники як:

- 1) пропускна спроможність пунктів пропуску через державний кордон;
- 2) розвиток експортно-імпортних операцій;
- 3) рівень митних правопорушень і проявів корупції на митниці;
- 4) ефективність адміністрування митних платежів.

З огляду на вищезазначене, важливими є вимоги до організації роботи логістичних центрів при здійсненні митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення, зокрема головною вимогою є наявність технологічних схем на об'єктах митної інфраструктури. Листом ДМС України від 20.12.2004 № 25/6-9-16/15021-ЕП було визначено, що “...технологічна схема митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів повинна відображати:

- 1) систему пропускнуго режиму на територію комплексу;
- 2) систему пропускнуго режиму в зонах митного контролю, в приміщеннях, де розташовані митні органи (з обов'язковим документальним забезпеченням пропуску в зону митного контролю);
- 3) схему руху транспортних засобів через територію вантажного комплексу і зони митного контролю;
- 4) систему обліку товарів і транспортних засобів, що знаходяться у зоні митного контролю;
- 5) система обліку товарів і транспортних засобів переміщуваних по території вантажного митного комплексу;
- 6) можливість використання системи електронного спостереження та електронного контролю за рухом транспортних засобів митною територією України, а також на території вантажних митних комплексів;
- 7) забезпечення безконтактного методу роботи підрозділів митного оформлення;
- 8) порядок взаємодії з власниками комплексу” [22].

Такі заходи є вкрай необхідними тому, що прискорення руху зовнішньоекономічних товарів позитивно відбивається на їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Уніфікація та автоматизація процесів обробки й митного оформлення зовнішньоекономічних товарів сприяє спрощенню та прозорості митних

процедур та відповідає вимогам і рекомендаціям міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Митні процедури при переміщенні товарів транспортними засобами через митний кордон України під час митного контролю та оформлення, є стандартизовані та не залежать від країни, де зареєстрований транспортний засіб.

Відповідно до ст. 329 МКУ «...з метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до Митного кодексу, створюються зони митного контролю» [25].

Зауважимо, що працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту повинні сприяти митним органам з метою прискорення виконання митних процедур при переміщенні транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Тому адміністрації міжнародних аеропортів, морських й річкових портів, прикордонних залізничних станцій чи інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України безоплатно мають забезпечувати працівників митних органів приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створювати їм належні умови роботи. Місця, де мають проводитись розвантаження та завантаження транспортних засобів, посадки та висадки пасажирів та місця для здійснення митного контролю, визначаються адміністраціями міжнародних аеропортів, морських і річкових портів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких

діють пункти пропуску через державний кордон України, враховуючи особливості функціональної та технологічної діяльності.

Розглянемо окремі особливості митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон різними видами транспорту.

Автомобільний транспорт

При переміщенні товарів через митний кордон України автотранспортний засіб, що перевозить товар, не потребує окремої митної декларації за умови, що під час такого переміщення декларуються товари, які ним перевозяться. Відомості про автомобіль комерційного призначення, який перевозить товари через кордон, вносяться до митної декларації, якою оформлені товари, книжки МДП, дорожнього листа, товарно-транспортних накладних, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

На основі митного законодавства України вантажні автомобілі пересуваються через митний кордон лише смугою «червоного коридору».

Відповідно до Типової технологічної схеми здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон «...Під час митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів митні органи у пунктах пропуску здійснюють:

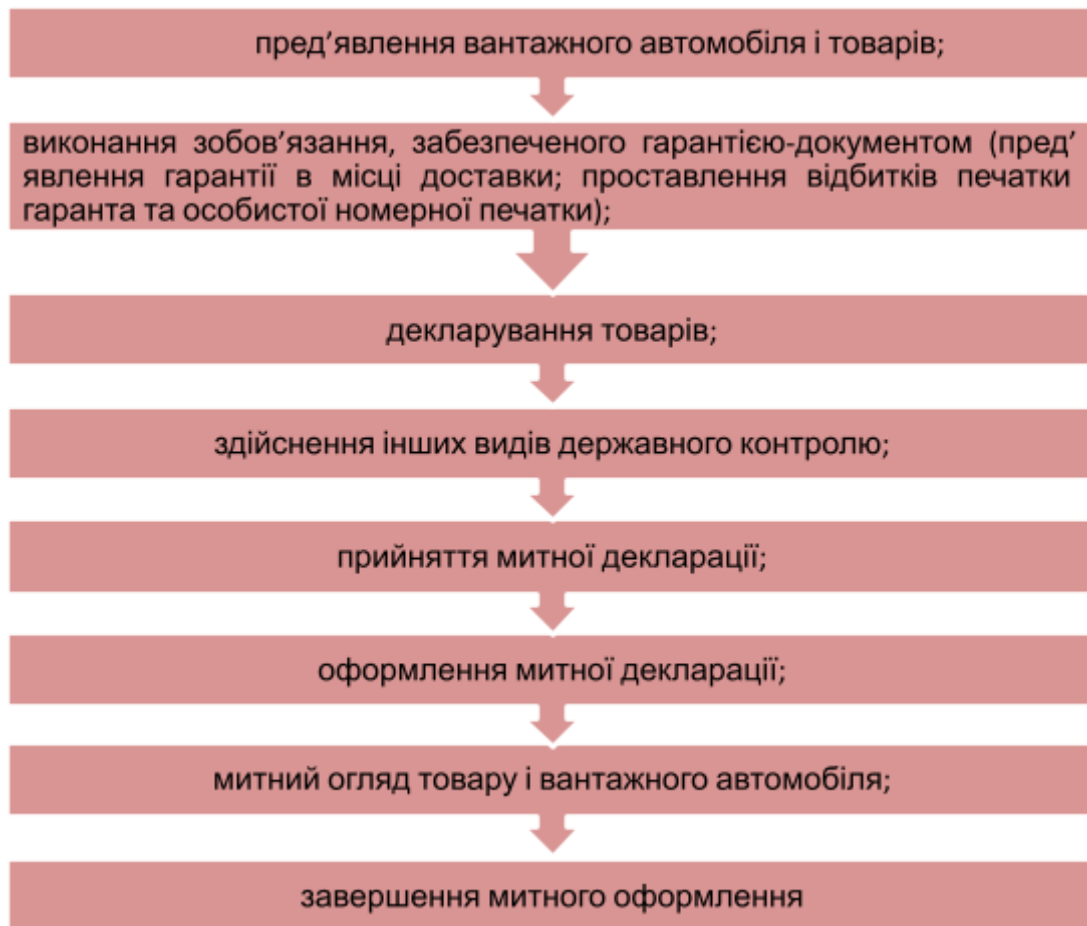
- реєстрацію автомобільних транспортних засобів і товарів;
- перевірку комплектності документів, а також відомостей, зазначених у цих документах;
- облік та реєстрацію автомобільних транспортних засобів і товарів, результатів їх митного контролю та митного оформлення;
- контроль за дотриманням строків тимчасового ввезення автомобільних транспортних засобів і товарів на митну територію України або їх тимчасового вивезення з митної території України;
- контроль за дотриманням умов здійснення транзиту;

- застосування заходів гарантування доставки автомобільних транспортних засобів і товарів до митниць призначення;
- контроль за дотриманням вимог законодавства, якими встановлено заборони або обмеження стосовно переміщення автомобільних транспортних засобів і окремих видів товарів через митний кордон України;
- аналіз та оцінку ризиків;
- митний огляд ;
- заходи офіційного контролю, яким підлягають товари, в пунктах пропуску шляхом попереднього документального контролю;
- прийняття рішення про вжиття заходів, необхідних для забезпечення додержання законодавства з питань митної справи під час переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України;
- взаємодію з іншими державними органами, які здійснюють заходи офіційного контролю, під час їх здійснення;
- нарахування митних платежів та контроль за повнотою їх стягнення;
- оформлення встановлених законодавством митних документів за результатами митного контролю та митного оформлення;
- ідентифікацію автомобільних транспортних засобів і товарів;
- прийняття рішення щодо пропуску або відмови у пропуску автомобільних транспортних засобів і товарів на митну територію України або за межі митної території України, випуску товарів” [39].

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється шляхом застосування таких форм, як “...перевірка документів та відомостей; митний огляд (огляд та переогляд автомобільних транспортних засобів і товарів, огляд та переогляд ручної поклажі та багажу, особистий огляд громадян); усне опитування громадян та посадових осіб підприємств; облік

автомобільних транспортних засобів і товарів, взяття проб (зразків) товарів; використання службових собак, технічних та спеціальних засобів контролю; подання запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, наданих митним органам” [39].

Спрощена схема виконання митних формальностей для вантажних автомобілів, що виконуються у митниці призначення, подана на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Митні формальності в митниці призначення

Джерело: складено автором

В результаті проведення митних процедур уповноважена особа митних органів на основі узагальненої інформації приймає рішення про надання дозволу на перетин кордону, якщо не виявлено порушень.

Уповноважена особа митного органу може прийняти рішення про відмову в митному оформленні та митному контролі (за наявності об'єктивних причин), як правило, упродовж 24 годин. У такому разі митний орган зобов'язаний видати зацікавленій особі картку відмови в прийнятті митної декларації або митному оформленні товарів і транспортних засобів із зазначенням в ній причини.

Залізничний транспорт

Строки здійснення митних формальностей щодо залізничного транспорту визначаються керівником митного органу за погодженням з іншими контролюючими органами та адміністрацією залізниці. Операції з розвантаження, навантаження, перевантаження та інші операції, що необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці коштом власників товарів.

Залізниця несе відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем. Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю.

Митним законодавством передбачено, що з метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів в окремих випадках митний контроль на залізничному транспорті може проводитись поза зонами митного контролю.

Митні процедури на залізничному транспорті є ідентичними як і для автотранспорту: проведення перевірки транспортного засобу, товару; складання відповідних актів у разі виявлення невідповідності; визначення посадовою особою митниці виду державного контролю та форми його проведення; митний огляд; перевірка та реєстрація посадовою особою митниці документів; прийняття рішення.

Підлягають обов'язковому митному контролю товарні потяги, а також товари й транспортні засоби, що ними перевозяться, відповідно до заявленого

режиму. На вимогу уповноважених осіб митної служби представники залізниці зобов'язані надати все необхідне для процедури огляду (зняття і розкриття контейнерів, розвантаження товарів, розчеплення вагонів).

Водний транспорт

Митний контроль водних транспортних засобів та вантажів здійснюється виключно митним органом вибірково та у, визначених на підставі результатів системи управління ризиками, формах та обсязі.

Митний контроль у пунктах пропуску проводиться цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України морських транспортних засобів.

Відповідно до затвердженої технологічної схеми "...Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості: 1) аварійні судна; 2) пасажирські судна; 3) вантажно-пасажирські судна; 4) лінійні судна; 5) танкерні судна; 6) інші судна у порядку їх прибуття" [39].

Митні органи здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

У разі, якщо судно внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, які мають характер непереборної сили, не може прибути до місць здійснення митного контролю на митній території України, то вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де митних органів немає. За таких умов капітан цього судна має вжити необхідних заходів щодо забезпечення зберігання товарів та пред'явлення їх найближчому митному органу.

Авіаційний транспорт

Зони митного контролю для повітряних суден розташовані у міжнародних аеропортах. У разі вимушеної посадки судна за межами міжнародного аеропорту, командир цього судна зобов'язаний вжити заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та повідомити

найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна. Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов'язана забезпечити перевезення посадових осіб митного органу до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпаж, а також товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

Відповідно до типової технологічної схеми “...Вивантаження товарів з борту повітряного судна після закінчення прикордонного контролю здійснюється уповноваженими представниками аеропорту, перевізника або власника товарів на підставі авіаційних вантажних накладних, каргоманіфесту, товаросупровідних документів з дозволу митного органу та під його контролем” [39].

Трубопровідний транспорт та лінії електропередач

Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю.

Під місцем митного контролю розуміють “...обладнані необхідними засобами вимірювальної техніки та внесені до затвердженого переліку, місця на митній території України, в яких митні органи України здійснюють фактичний контроль товарів, що знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, у тому числі розташовані у місцях перевантаження на інші види транспорту, а саме газовимірювальні (газорозподільні) станції чи пункти вимірювання витрат газу (вузли обліку природного газу); сховища природного газу; пункти обліку нафти та нафтопродуктів; частини магістральних нафтопроводів, що використовуються в якості резервуару для зберігання нафти в митному режимі митного складу безпосередньо в трубопроводі; резервуарні парки; насосні станції, розподільні станції або кінцеві станції аміакопроводу; пункти обліку етилену тощо” [37].

Згідно зі статтею 335 МК України з пунктом 5 частини першої «...митний контроль та митне оформлення обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхол) здійснюється відповідно до заявленого митного режиму на підставі документів, а також акта приймання-передачі природного газу між перевізниками - операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави (окремо за кожним пунктом приймання-передачі газу), або перевізником – оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища, що містить інформацію про обсяги природного газу за операціями бекхолу» [25].

Під час переміщення товарів через митний кордон України декларант або перевізник повинен пред'явити відповідальній особі митного органу в паперовій або електронній формі документи та відомості (наведені у додатку А), необхідні для митного контролю по всіх видах транспортних засобів зазначених вище.

Висновки до розділу 1

В результаті проведеного дослідження можемо підсумувати, що митні процедури – це сукупність операцій з митного контролю, які здійснюються у визначених формах, необхідних і достатніх для забезпечення додержання вітчизняного законодавства з питань митної справи й міжнародних договорів України, відповідно до типової технологічної схеми пропуску через її державний кордон транспортних засобів, а також документального закріплення відомостей та оформлення результатів, одержаних під час митного контролю, які мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів за заявленим митним режимом, виконуються посадовими особами митних органів на певних територіях цілодобово зі справлянням

передбачених законодавством податків і платежів з товарів і транспортних засобів.

Структура митних процедур на будь-яких видах транспорту, як правило, однакова і складається з трьох основних елементів, а саме:

- 1) процедур митного контролю;
- 2) процедур митного оформлення;
- 3) процедур справляння передбачених законом податків і платежів.

Умови здійснення митних процедур залежать від мети та умов переміщення товарів через державний кордон України (митного режиму), а також від способу та засобів переміщення.

До традиційних видів транспорту відносять повітряний, наземний та водний транспорт. Крім того, є трубопровідний, по якому здійснюється прокачування нафти та газу, а також лінії електропередач, по яких постачається такий специфічний товар, як електроенергія.

Митні процедури при переміщенні товарів через митний кордон залежать від виду транспорту. Послідовність дій та заходів, що повинні здійснюватись під час переміщення через митний кордон, регламентується технологічними схемами.

Технологічна схема є, встановленою керівництвом митниці, послідовність дій співробітників підрозділів митної служби впродовж здійснення операцій митного контролю та митного оформлення, яка є обов'язковою для виконання. Технологічна схема може визначати діяльність як одного окремого підрозділу митного органу, так і декількох підрозділів у комплексі або взаємодія з підрозділами інших контролюючих служб: ветеринарної, санітарної, фітосанітарної, екологічної та прикордонної.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

2.1. Аналіз діяльності митних органів щодо здійснення митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

Митні процедури є важливим елементом державного контролю товаротранспортного потоку на кордонах України

Відповідно до міжнародних стандартів і законодавства України переміщення товарів здійснюється за такими напрямками, як експорт, імпорт та транзит. Переміщення товарів здійснюється такими видами транспорту, як-от: автомобільний, залізничний, водний (морський та річковий), повітряний, а також трубопровідний та лінії електропередач.

Найбільш об'єктивно прослідкувати особливості митних процедур можна розглянувши їх окремо по кожному виду транспорту. Тому є необхідність здійснити аналіз митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту, виділивши специфічні особливості їх реалізації. Варто зазначити що митні процедури для усіх видів транспорту здійснюються в митних зонах. Митні формальності поза пунктом розташування здійснюються лише у випадках, що передбачені митним законодавством.

Відповідно до даних Державної митної служби (табл. 2.1), в Україні за останній період найпоширенішим видом транспорту, який використовується при перетині державного кордону, є автомобільний. Зокрема, за 10 місяців 2021 року було переміщено 6461,1 тис. од. автомобілів, що майже на 16% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Для автомобільного транспорту, яким перевозиться товар, передбачено, що на території пункту пропуску у зоні митного контролю він переміщується по «червоному коридору» чи по спеціально відведеній смузі для вантажного транспорту.

Таблиця 2.1

Переміщення транспортних засобів через митний кордон України

Показник	Одиниця виміру	січень-жовтень 2020 року	січень-жовтень 2021 року
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів:	млн. од.	7,4	8,7
на ввіз	млн. од.	3,7	4,4
на вивіз	млн. од.	3,7	4,3
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів:	тис. од.	7411,7	8697,5
залізничних вагонів	тис. од.	1719,2	2065,7
морських суден	тис. од.	13,9	14,0
річкових суден	тис. од.	7,4	10,9
автотранспорту	тис. од.	5572	6461,6
повітряних суден	тис. од.	55,3	88,9
інших транспортних засобів	тис. од.	43,9	56,3
Пропущено товарів через митний кордон України (крім товарів, що переміщуються стаціонарними видами транспорту):	млн. тонн	275,2	264,5
на ввіз	млн. тонн	70,5	74
на вивіз	млн. тонн	204,7	190,5

Джерело: складено автором на основі [43].

Розглянемо послідовно митні процедури, що застосовуються до автотранспорту.

При перетині кордону автомобіль з вантажем потрапляє під митний контроль. Дана процедура потребує наступних дій: водій зобов'язаний надати посадовій особі на вимогу усі необхідні документи, які зазначені в п. 1 ч. 1 ст. 335 МК України [25]. У разі міжнародних перевезень, необхідно до пакета документів додати товарно-транспортну накладну міжнародної форми – CMR. Вона засвідчує відповідальність усіх причетних осіб (відправник, перевізник, одержувач) за стан товарного вантажу, якість, строк придатності (відповідно до специфіки товару), маркування, пакування і достовірність усіх показників, зазначених в даній накладній, яка передбачена Конвенцією про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів.

Перед опрацюванням документів посадова особа фіксує прибуття автомобільного транспортного засобу до спеціального журналу. На рис. 2.1. проілюстровано послідовність дій при здійсненні митного контролю вантажного авто.

Наступним етапом є огляд товару й транспортного засобу, після якого представник митного органу приймає рішення про надання дозволу на пропуск товарів і авто або про відмову, якщо огляд був не завершеним або було виявлено ознаки митного правопорушення.

Митний контроль вантажного автомобіля і товарів, що перевозяться, а також сплата митних платежів здійснюється на завершальному етапі митного оформлення. Зокрема, на основі аналізу результатів застосування АСАУР приймається рішення щодо проведення огляду; оформляється відповідне рішення; інформується перевізник, вантажоодержувач; здійснюється безпосереднє проведення огляду; складається акт проведення огляду.

У разі відмови в митному оформленні, пропуску через кордон, має бути чітко визначена причина, зокрема, неправдивість даних, порушення умов

перевезення, відсутність документів тощо. Відповідний митний орган видає картку відмови, після чого транспортний засіб повертається в країну відправника товару.

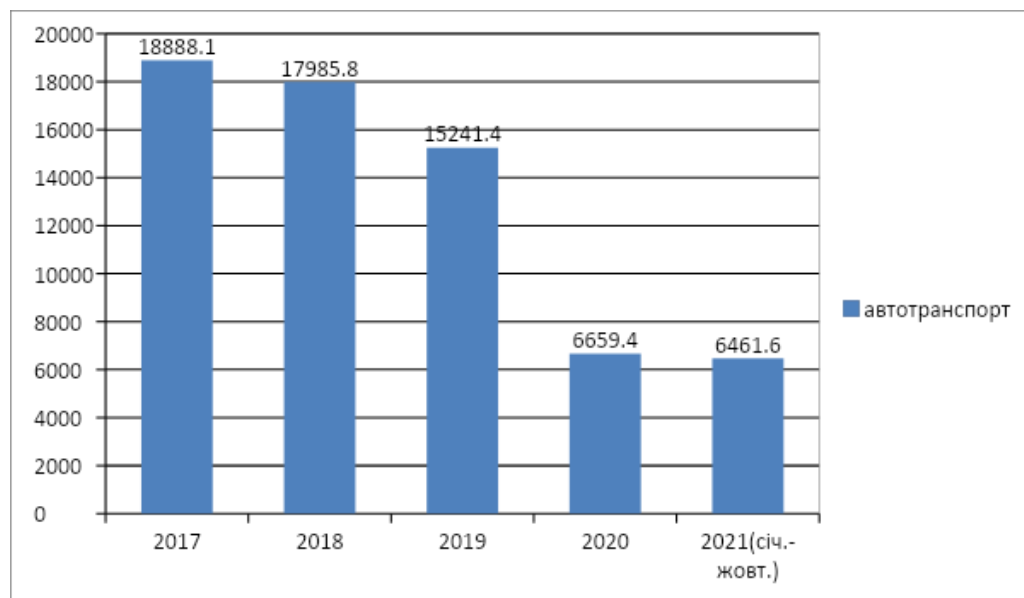
Рис. 2.1. Послідовність дій при здійсненні митного контролю вантажного автомобіля

Джерело: складено автором на основі [25].

Процедури митного контролю та митного оформлення є адміністративними заходами, які здійснюються державою при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності. Ці адміністративні інструменти входять до системи митного управління зовнішньоекономічними зв'язками. Для отримання або відправлення вантажів за кордон суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності повинен пройти на митниці процедуру акредитації.

Розглянемо динаміку переміщення автотранспортних засобів через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 років та січня-жовтня 2021 року (рис. 2. 2.).

У 2017 році через митний кордон України було переміщено 18888,1 тис. од. автомобілів. У 2018 році цей показник знизився до 17985,8 тис. од.; у 2019 р. до рівня 15241,4 тис. од.; у 2020 р. – до 6659,4 тис. од.. У відсотковому значенні спад становить 4,8%, 15,3% та 56,3% відповідно за 2018 р., 2019 р., 2020 р. Таке вагоме зниження переміщень автомобілів через митний кордон у 2020 році пояснюється пандемією коронавірусної хвороби.

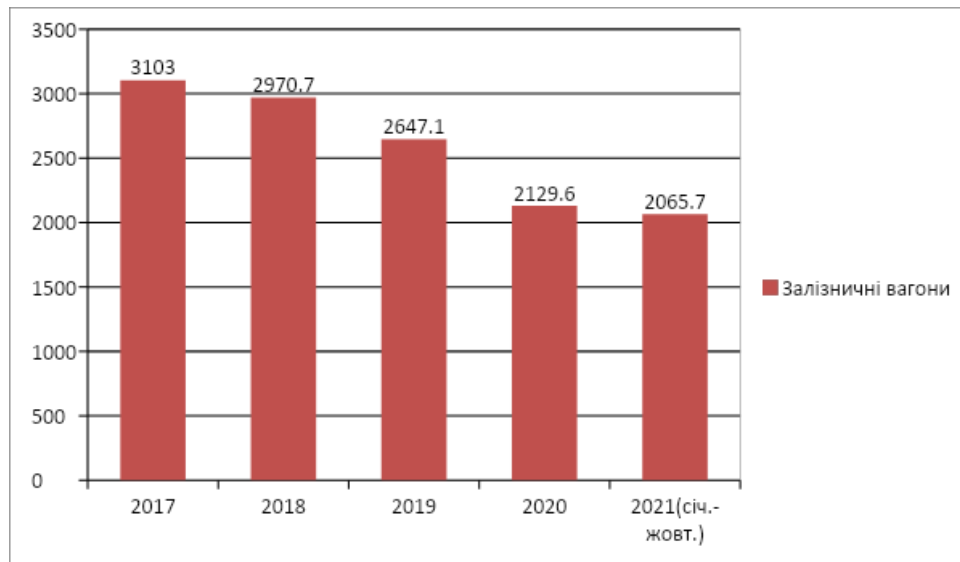
Рис. 2.2. Динаміка переміщення автотранспортних засобів через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 рр. та 10 міс. 2021 р., тис. од.

Джерело: складено автором на основі [43].

За 10 місяців 2021 року відбулося поживлення автомобільних переміщень, проте загальна активність перевезень автомобільним транспортом ще не відновилась до рівня, що був до пандемії. Загалом, така ситуація відбиває сучасну динаміку міжнародної торгівлі.

Розглянемо статистику Державної фіскальної та митної служб України щодо пропуску через митний кордон залізничного транспорту на рис. 2.3.

Переміщення вантажів залізницею є досить поширеним способом перевезень, проте, з даних рис. 2.3. видно, що за досліджуваний період спостерігається спадна тенденція щодо обсягів переміщень залізничних вагонів через митний кордон України.

Рис. 2.3. Динаміка переміщення залізничних вагонів через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 рр. та 10 міс. 2021 р., тис. од.

Джерело: складено автором на основі [43].

З рис. 2.3 видно, що обмеження на переміщення між кордонами, введені внаслідок поширення COVID-19, не такою мірою зачепили залізничний транспорт, як автомобільний. Обсяги перевезень залізницею у 2020 році знизились лише на 19,6%. Хоча спадна тенденція зниження чисельності переміщень через митний кордон за досліджуваний період є загальною і характерна і для автомобільного, і для залізничного транспорту.

Як було зазначено вище, послідовність дій фахівців митної служби при здійсненні митного контролю залізничного транспорту перевізників і товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, регламентується “Типовою технологічною схемою здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон” [45].

Об'єктами митного контролю на залізничному транспорті є пасажирів, вантажі, багаж, вантажобагаж, пошта та рухомий склад залізничного транспорту. Останній, відповідно до Технічного регламенту безпеки рухомого складу залізничного транспорту "...включає: локомотиви; моторвагонний рухомий склад; пасажирські вагони локомотивної тяги; вантажні вагони; спеціальний рухомий склад залізничного транспорту; складові частини рухомого складу залізничного транспорту [40].

Слід зауважити, що залежно від напрямку переміщення через митний кордон митні процедури на залізниці значно відрізняються, й застосовуються не всі форми митного контролю, передбачені МКУ.

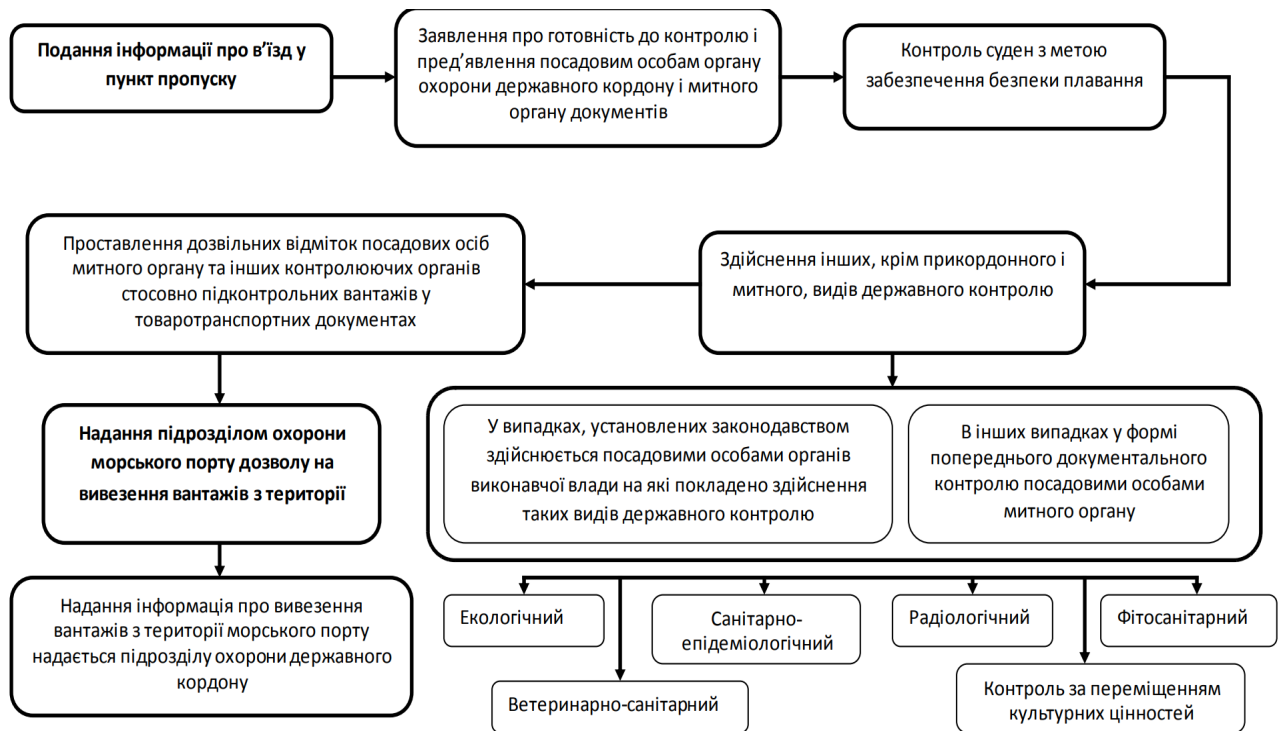
Найпоширенішими формами митного контролю у міжнародних залізничних перевезеннях є перевірка документів та відомостей, огляд та переогляд товару й залізничних транспортних засобів.

Відповідно до п. 11 Типової технологічної схеми "...митний контроль за переміщенням через митний кордон України залізничного рухомого складу (у тому числі порожнього) здійснюється посадовими особами митних органів шляхом перевірки відомостей, зазначених у документах, що подаються для здійснення митних процедур. Для цілей митного контролю використовується інформація, що міститься в автоматизованому банку даних Укрзалізниці" [45]. Передбачено, що порядок подання вищезазначеної інформації "...встановлюється наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, та центрального органу виконавчої влади у галузі транспорту"[45]. Проте, варто зауважити, що сьогодні такий спільний нормативний акт відсутній. Це виключає можливість для представників митних органів використовувати інформацію з банку даних АТ «Укрзалізниця».

Митні процедури при переміщенні товарів через кордон водним транспортом мають свої особливості, передбачені митним законодавством.

Послідовність митних процедур для водних транспортних засобів за Типовою технологічною схемою представлена на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Схема пропуску через державний кордон на водному транспорті [28].

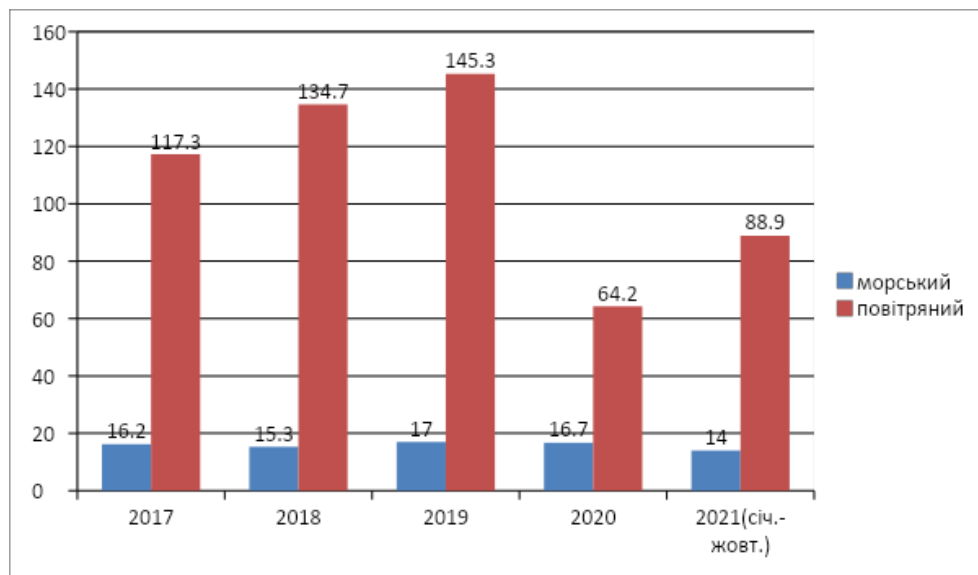
З рисунку видно, що алгоритм митних процедур для водного транспорту особливо не відрізняються від інших видів транспорту. Аналогічно як і для переміщень на інших видах транспорту, подаються необхідні документи, проводиться огляд й після завершення всіх формальностей дані заносять до відповідного програмного модуля.

Митні процедури на водному транспорті розпочинаються з подання інформації про в'їзд у пункт пропуску осіб та транспортних засобів митному органу. Після в'їзду у пункт пропуску декларант, уповноважена ним особа або перевізник подає до митного органу, установлені митним законодавством та міжнародними договорами, документи. Типовою технологічною схемою передбачено, що "...Особи, транспортні засоби і товари пропускаються через

державний кордон після здійснення відповідно до вимог нормативно-правових актів щодо прикордонного та митного контролю, у разі морського, річкового та поромного сполучення – контролю суден з метою забезпечення безпеки плавання” [39].

Треба зауважити, що митне законодавство України передбачає розмежування процедур митного контролю суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України або вибувають за її межі, й процедур митного контролю транспортних засобів і товарів, що переміщуються на судах закордонного плавання, оскільки це зумовлено наявністю низки розбіжностей.

Якщо порівнювати обсяги перевезень морським та повітряним видами транспорту, то треба відмітити, що останній є більш поширеним, про що свідчать дані митної служби (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Динаміка перевезень товарів морським та повітряним транспортом через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 рр. та 10 міс. 2021 р., тис. од.

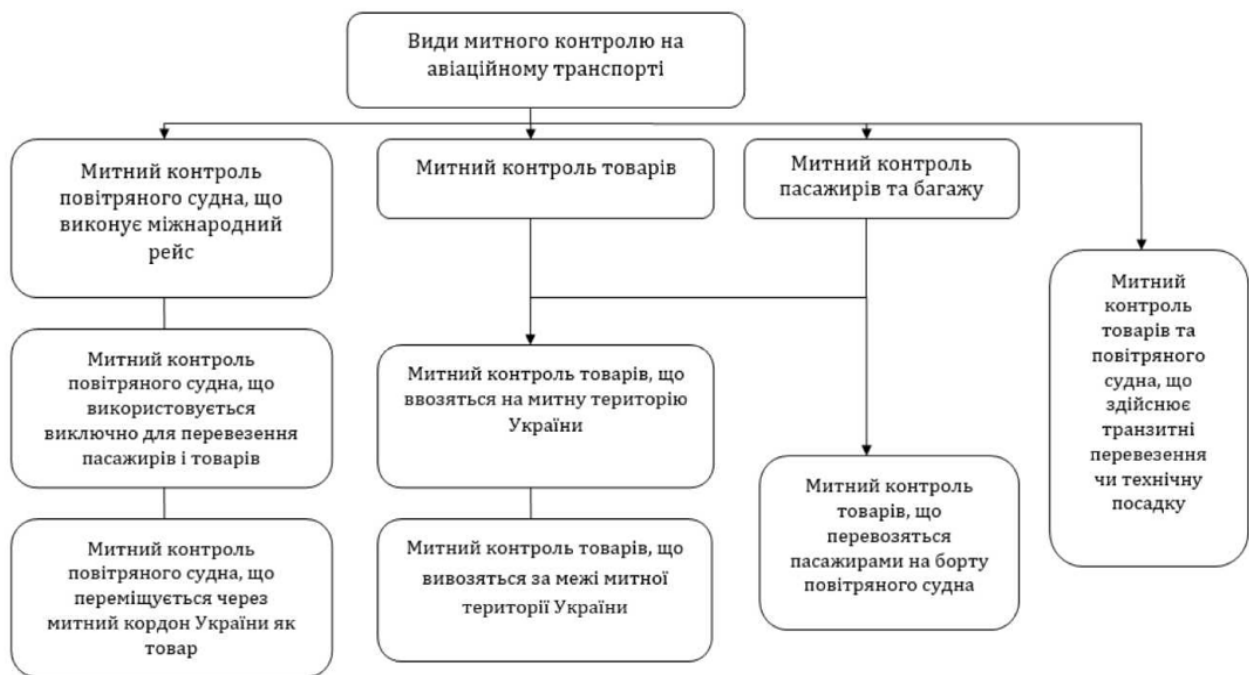
Джерело: складено автором на основі [43].

Дані рис. 2.5 засвідчують, що за період 2017 – 2019 рр. спостерігалась тенденція до зростання ролі міжнародних перевезень товарів повітряним

транспорт. Так, якщо у 2017 році через митний кордон України було переміщено 117,3 тис. од. повітряних суден, то у 2019 р. цей показник зріс до 145,3 тис. одиниць. У 2020 році знову ж таки відбулося різке падіння кількості перевезень товарів повітряним транспортом, проте, вже за 10 місяців 2021 року чисельність переміщень значно перевищила показник 2020 року.

Митний контроль авіатранспорту здійснюється в зонах митного контролю, що знаходяться в міжнародних аеропортах.

Виконання митних формальностей на повітряному транспорті регламентується окремим порядком, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 03.09. 2018 року № 671. Види митного контролю на авіаційному транспорті залежать від об'єкта контролю (рис. 2.6)

Рис. 2.6. Процедури митного контролю на авіаційному транспорті [33].

За результатами застосування системи ризик-менеджменту, включаючи використання інформаційних технологій та попередньої інформації, посадові особи митниці повинні прийняти рішення щодо необхідності митного огляду

повітряних суден. Посадова особа повідомляє про це рішення представника міжнародного аеропорту або перевізника.

Огляд повітряного судна здійснюється тільки в присутності представника перевізника і за його результатами складається акт про проведення огляду (переогляду) встановленої форми, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 636 [31].

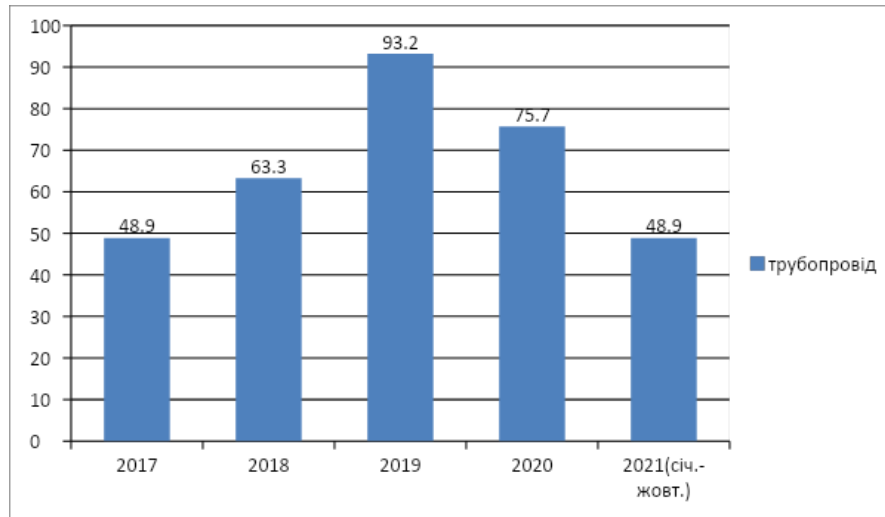
Розглянемо також митні процедури щодо переміщення товарів стаціонарними видами транспорту: трубопроводами та лініями електропередач.

Відповідно до законодавства України товарами які переміщуються трубопроводами є : нафта, нафтопродукти, аміак, етилен, природний газ.

В наказі Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 629 «...закріплений Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, в якому визначені дії, що підлягають виконанню відповідними особами і митницями (митними постами) при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів під час їх переміщення через митний кордон України трубопровідним транспортом, а також здійснення операцій із заміщення природного газу» [32].

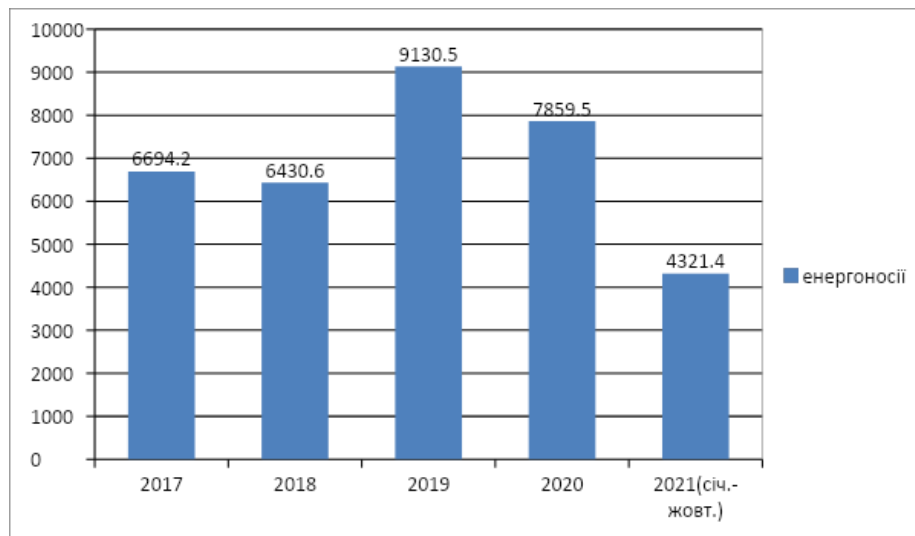
Особливістю для переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом є наявність двох декларацій: попередньої та додаткової. При поданні декларацій розпочинається процедура декларування, яка складається з наступних дій: безпосереднє переміщення енергоносіїв; заповнення додаткової митної декларації; підписання суб'єктом господарювання актів прийому-передачі; подання додаткової митної декларації.

На рис. 2.6. та рис. 2.7. показано динаміку переміщень товарів через кордон трубопроводами та лініями електропередачі.

Рис. 2.6. Динаміка переміщення товарів трубопроводами через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 рр. та 10 міс. 2021 р., млн тонн

Джерело : складено автором на основі [43].

Рис. 2.7. Динаміка переміщення товарів лініями електропередач через митний кордон України впродовж 2017 – 2020 рр. та 10 міс. 2021 р.

Джерело : складено автором на основі [43].

З рисунків видно, що на динаміці оформлення енергоносіїв, які переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, відбилися загальні тренди, спричинені поширення світової пандемії. Так, обсяги оформлення

товарів, що переміщуються трубопроводами з 2017 р. до 2019 р. зростали, а потім різко знизились з 93,2 млн. тон до 75,7 млн. тон. Натомість показник оформлення електроенергії має нестійку хвилеподібну тенденцію. Незначне падіння відносно попереднього року спостерігалось у 2018 році. Потім у 2019 р. даний показник зріс до свого максимуму за досліджуваний період і становив 9130,5 та вже у наступному році знову низився майже на 14%.

2.2. Моніторинг ефективності реалізації митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

Україна має вигідне географічне положення, оскільки знаходиться на шляху основних транзитних потоків між Європою та Азією. Попри це, за останній час спостерігається зниження її транзитного потенціалу. Це обумовлено низьким розвитком транспортної інфраструктури, передусім через відсутність сучасних автомагістралей та неналежний стан пунктів пропуску через державний кордон України. Крім того, негативним чином впливає також неефективна робота державних органів, зокрема митних. Внаслідок недостатньої швидкості, та безпечності перевезень, відсутності гарантій на збереження вантажів, високих тарифів й цін на послуги, затримки вантажів контролюючими органами в умовах конкурентного середовища скорочуються вантажопотоки через Україну (див. табл. 2.2) і зменшуються надходження до бюджету.

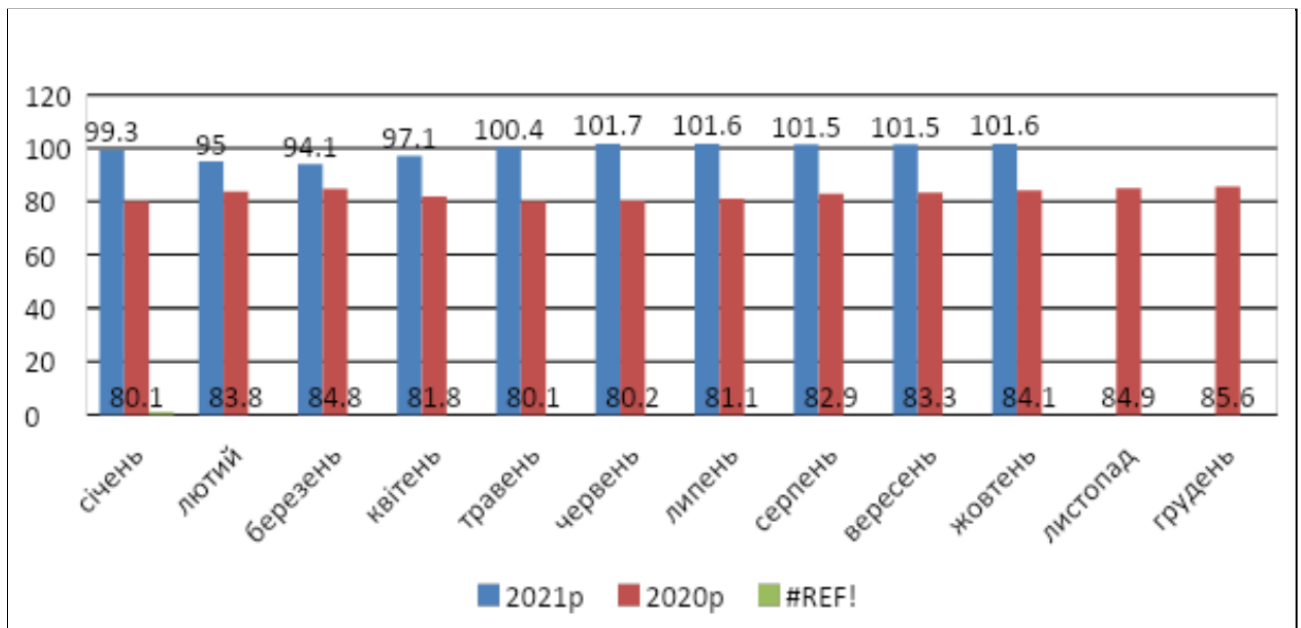
Зокрема, у 2019 році простежувалося скорочення вантажообігу за такими видами транспорту, як залізничний, автомобільний, авіаційний, а також морський. У 2020 році продовжувалась негативна тенденція даного показника для залізничного та морського транспорту, а на автомобільному – показник вантажообігу залишився майже на тому ж рівні, що й у попередньому році.

Таблиця 2.2

**Вантажообіг за видами транспорту впродовж 2016 – 2020 рр,
млн. тис. км [43]**

Роки	Залізничний	Морський	Річковий	Автомобільний	Трубопровідний	Авіаційний
2016	187557,5	2538,7	1465,0	58029,8	94378,8	226,4
2017	191914,1	2848,6	1422,9	62296,8	105434,4	275,3
2018	186344,1	1822,8	1540,2	72068,3	99239,9	339,7
2019	181844,7	1773,9	1613,8	64952,9	104528,1	295,6
2020	175587,1	1504,4	1372,9	65176,9	69281,8	316,2

На рис. 2.8 зображено динаміку показників вантажообігу за 2020 рік та січень – жовтень 2021 року.

Рис. 2.8. Вантажообіг підприємств транспорту впродовж 2020 та 10 міс. 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [41].

Як видно з рис. 2.8, впродовж 2021 рр. спостерігається ріст вантажообігу відносно попереднього періоду. Це свідчить про відновлення міжнародних

перевезень, що загальмувалися через пандемію коронавірусної хвороби, та активізацію міжнародних торговельних відносин.

У таблиці 2.3 наведено останні звітні дані митної служби щодо обсягів переміщень через митний кордон України товарів та транспортних засобів за ділянками кордону.

Таблиця 2.3

Переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів за ділянками кордону [43].

Суміжна країна / ділянка митного кордону України	Одиниця виміру	січень-серпень 2020 року	січень-серпень 2021 року
Пропущено транспортних засобів:			
Польща	млн. од.	1,88	2,40
Словаччина	млн. од.	0,38	0,47
Угорщина	млн. од.	0,65	0,65
Румунія	млн. од.	0,40	0,52
Всього кордон з країнами ЄС:	млн. од.	3,31	4,03
Російська Федерація	млн. од.	1,18	1,23
Білорусь	млн. од.	0,74	0,63
Республіка Молдова	млн. од.	0,65	0,66
Всього кордон з країнами СНД:	млн. од.	2,56	2,52
Через морські пункти пропуску	млн. од.	0,06	0,08
Через авіаційні пункти пропуску	млн. од.	0,04	0,07
Пропущено товарів:			
Польща	млн. тонн	12,46	15,95
Словаччина	млн. тонн	7,64	10,37
Угорщина	млн. тонн	3,42	3,26
Румунія	млн. тонн	2,69	3,17
Всього кордон з країнами ЄС:	млн. тонн	26,21	32,75
Російська Федерація	млн. тонн	25,45	28,34
Білорусь	млн. тонн	12,03	15,06
Республіка Молдова	млн. тонн	3,94	4,12
Всього кордон з країнами СНД:	млн. тонн	41,41	47,51
Через морські пункти пропуску	млн. тонн	150,68	121,96
Через авіаційні пункти пропуску	млн. тонн	0,03	0,04

Як бачимо, абсолютні показники переміщень транспортних засобів через кордони з країнами ЄС мають більше значення, ніж з країнами СНД. Проте, показник обсягу переміщень товарів – навпаки. У січні - серпні 2021 року спостерігається зростання чисельності транспортних переміщень через кордони з Європейським Союзом. Щодо обсягів переміщень товарів, то вони зросли в обох напрямках.

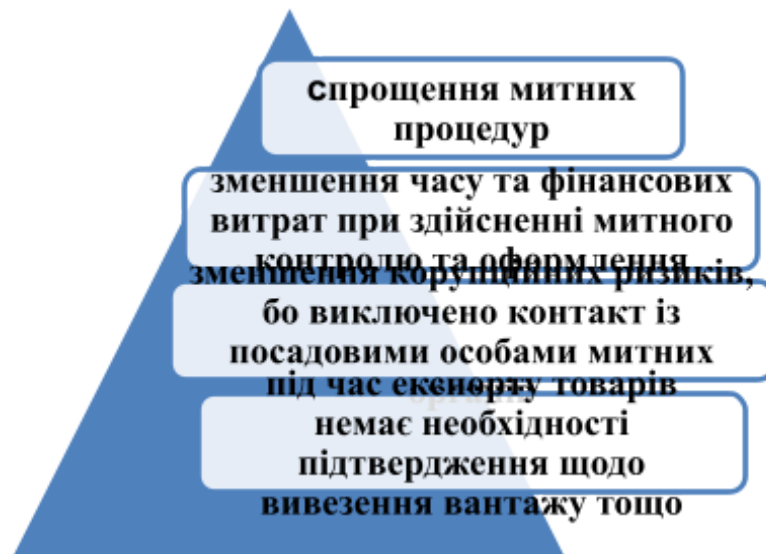
За інформацією, що оприлюднюється Держмитслужбою, впродовж останніх років митні процедури й формальності зазнали подальшого спрощення та прискорення. Зокрема, здійснюється діяльність у напрямку зменшення кількості митних оглядів товарів, оформлених із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, впроваджене електронне декларування, реалізовано функціонування «єдиного вікна», що дозволяє перевозити товар зі значною економією часу та ресурсів.

Водночас про неефективність роботи митних органів свідчать результати аудиту, проведеного Рахунковою палатою, де зазначено, що «...запровадження Законом № 2530 механізму «єдиного вікна», зі спрощенням процедури перетину кордонів, суттєво не вплинуло на зниження витрат часу на проходження митного контролю, а в деяких випадках навпаки призвело до їх збільшення. Так, згідно з даними митних органів, на 12 прикордонних митницях в I кварталі 2019 року час на проведення митних процедур та оформлення одного залізничного вагона з вантажем, в середньому, збільшився на 1,6 хвилини (з 29,1 до 30,7), одного автомобіля з вантажем – на 0,2 хвилини (з 28,5 до 28,7)» [12].

Разом з тим, середній показник часу проведення митних процедур суттєво відрізняється у розрізі окремих митниць. Для прикладу, у 2018 році на пунктах пропуску Сумської митниці середній час проведення митних процедур та оформлення одного залізничного вагона з вантажем становив 7,8 хвилини. За результатами I кварталу 2019 року цей час скоротився на 42 %. Водночас на

Одеській митниці аналогічні показники становили 34,5 хвилини у 2018 році й 84,1 – в I кварталі 2019 року. У пунктах пропуску Вінницької митниці час проведення митних процедур суттєво вищий: 147,4 хвилини у 2018 році та 137,7 хвилини в I кварталі 2019 року, хоча й простежується позитивна тенденція [12]. Аналогічна ситуація і з автомобільним транспортом.

Вагомим фактором спрощення й прискорення митних процедур та необхідною умовою впровадження світових стандартів у митній сфері є електронне декларування. Переваги електронного декларування зображено на рис. 2.9.

Рис. 2.9. Переваги електронного декларування товарів при переміщенні через митний кордон.

Джерело: складено автором на основі [50].

В Україні прослідковується зростання кількості подання електронних декларацій. При цьому, сьогодні близько 97% митних декларацій подається в електронній формі й даний показник продовжує зростати. Розглянемо окремі показники митної статистики щодо процедури декларування впродовж січня – жовтня 2020 та 2021 років у таблиці 2.4.[43].

Таблиця 2.4

**Аналіз оформлення митних декларацій в Україні впродовж
січня – жовтня 2020 та 2021 рр.**

Показник	Одиниця виміру	січень-жовтень 2020 року	січень-жовтень 2021 року
Оформлено митних декларацій форми МД-2:	тис. шт.	3 614,9	4 206,6
на ввезення (надходження)	тис. шт.	2 453,8	2 892,8
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	814,4	905,1
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	71,0	87,1
на прохідний транзит*	тис. шт.	275,7	321,5
Оформлено митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування:	тис. шт.	3 492,0	4 079,8
на ввезення (надходження)	тис. шт.	2 431,6	2 874,2
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	810,3	901,4
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	70,7	86,9
на прохідний транзит*	тис. шт.	179,3	217,3
Оформлено інших митних документів:	тис. шт.	685,9	804,0
квитанцій МД-1	тис. шт.	356,0	399,1
оглядових розписів М 15	тис. шт.	205,1	242,7
митних декларацій М-16	тис. шт.	124,7	162,2
Кількість осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	145,2	158,4
взятих на облік з початку року	тис. осіб	13,0	11,7
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	тис. осіб	44,6	49,6

Аналізуючи наведені дані, відмітимо, що загалом показники оформлених митних декларацій у поточному році зросли. Так, у січні-жовтні 2021 року оформлено митних декларацій форми МД-2 на 5,9% більше, ніж за попередній період, у тому числі за процедурою електронного декларування – на 5,8%. Кількість осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку, зросла на 13,2 тис. осіб у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Висновки до розділу 2

Діяльність митних органів у процесі реалізації митних процедур це досить складний процес, який охоплює митний контроль, митне оформлення та адміністрування митних платежів.

Переміщення товарів здійснюється такими видами транспортних засобів, як автомобільний, залізничний, водний (морський та річковий), повітряний, трубопровідний, лінії електропередач. Особливість митних процедур залежить від виду транспорту та умов переміщення товарів.

Україна має вигідне географічне положення, проте, за останній час спостерігається зниження її транзитного потенціалу, що обумовлено низьким розвитком транспортної інфраструктури та неефективною роботою державних органів, зокрема митних. Внаслідок недостатньої швидкості, та безпечності перевезень, відсутності гарантій на збереження вантажів, високих тарифів й цін на послуги, затримки вантажів контролюючими органами скорочуються вантажопотоки через Україну.

За інформацією Держмитслужби, впродовж останніх років митні процедури й формальності удосконалюються та спрощуються. Зокрема,

здійснюється діяльність у напрямі зменшення кількості митних оглядів товарів, впроваджене електронне декларування, реалізовано функціонування «єдиного вікна», що дозволяє перевозити товар зі значною економією часу та ресурсів. Водночас показники свідчать про неефективність роботи митних органів. Зокрема, результати аудиту, проведеного Рахунковою палатою у 2019 році вказують, що упроваджений механізм «єдиного вікна» вагомо не вплинув на зменшення часу на проходження митних процедур.

В Україні прослідковується зростання кількості подання електронних декларацій. При цьому, сьогодні близько 97% митних декларацій подається в електронній формі й даний показник продовжує зростати. Кількість осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку, за 10 місяців 2021 року зросла на 13,2 тис. осіб.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ З УРАХУВАННЯМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

3.1. Досвід провідних країн світу у проведенні митних процедур

В умовах розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації економічних процесів держава прагне регулювати зовнішньоекономічну діяльність і сприяти підвищенню ефективності української економіки й реалізації конкретних завдань соціально-економічного розвитку. В сучасних умовах процедури, що супроводжують міжнародну торгівлю, удосконалюються у бік спрощення та зменшення адміністративно-технічних бар'єрів.

Прийняття міжнародних угод у сфері спрощення митних процедур передбачають значне удосконалення міжнародної торгівлі, зокрема, зменшення значної частини митного огляду та контролю, пришвидшення термінів випуску товарів, розмитнення товарів і транспортних засобів на території зовнішньоекономічної діяльності або в інших місцях, дозволених митницею, без безпосередньої участі посадових осіб митниці.

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур регулює практично усі сфери митних відносин. В м. Кіото у 1973 р. країни ЄС доєдналися до конвенції, яка є вектором у побудові механізму митного регулювання й уніфікації митного законодавства країн, що прагнуть до розвитку міжнародної торгівлі. Основні положення Кіотської конвенції подані в (табл. 3.1) [42].

Таблиця 3.1

Базові правила “Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур” [42]

Номер імперативів	Характеристика
I	усі товари, в тому числі транспортні засоби, які ввозяться на митну територію чи вивозяться з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками, підлягають митному контролю;
II	митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства;
III	при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками;
IV	митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб і товарів, у тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки;
V	для підтримки системи управління ризиками митна служба застосовує стратегію, яка базується на системі засобів оцінювання ймовірності недотримання законодавства;
VI	система митного контролю передбачає контроль на основі методів аудиту;
VII	митна служба прагне до співробітництва з іншими митними службами та укладення угод про взаємну допомогу з метою вдосконалення митного контролю;
VIII	митна служба прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі та укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою вдосконалення митного контролю;
IX	митна служба, наскільки це максимально можливо, використовує інформаційні технології та засоби електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю;
X	митна служба оцінює системи електронних комунікацій учасників зовнішньої торгівлі, якщо такі системи впливають на проведення митних операцій, для забезпечення їхньої відповідності вимогам митної служби.

Усі положення, подані в табл. 3.1, є затвердженими на міжнародному рівні, та в процесі їх реалізації необхідним є удосконалення системи, оскільки ,

раніше розвинені країни мали на меті наповнення державного бюджету, нині ж першочерговим завданням є безпека кордонів, дотримання митного законодавства, запобігання можливих ризиків порушення митних правил.

Внаслідок посилення зовнішніх загроз та фінансової нестабільності у більшості розвинутих країн світу постала необхідність розробки ефективної системи митного контролю, яка б враховувала як інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо спрощення міжнародної торгівлі, так й національні інтереси щодо забезпечення безпеки (фінансової, економічної, соціальної тощо).

З цією метою у багатьох країнах почали реалізовувати заходи, спрямовані на забезпечення скоординованої та ефективної діяльності національних митних адміністрацій, постійно вдосконалюються інструменти митного контролю, а саме: у провідних країнах світу митні адміністрації відмовляються від тотального контролю за суб'єктами ЗЕД, що передбачає втручання посадових осіб митниць в їх операційну діяльність.

Виходячи з необхідності передбачення та запобігання митним ризикам розглянемо основні фактори та джерела митного ризику (табл. 3.2).

Митні органи зарубіжних країн при реалізації митного контролю віддають перевагу постаудиту. Згідно з положеннями Кіотської конвенції «...митний постаудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, через вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення» [42]

Таблиця 3.2

Систематизація основних факторів та джерел митного ризику [4]

Основні фактори ризику	Джерела ризику
<i>Зовнішні фактори</i>	
Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності	повнота сплати митних платежів, достовірність даних при декларуванні, час існування на ринку, відповідність транспортних засобів перевізників існуючим вимогам, маршрут перевезення за транспортними документами
Товар (вантаж)	цінові показники товару, кількісно-вагові показники, кваліфікація товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країна походження товарів, митний режим переміщення товарів, якість товарів, інтелектуальна власність, товари «групи ризику» і товари «групи прикриття», неритмічність товаропотоку
Митне законодавство	нестабільність митного законодавства, неузгодженість вітчизняного митного законодавства з митним законодавством інших країн та міжнародними конвенціями
<i>Внутрішні фактори</i>	
Працівники митних органів	рівень кваліфікації, недобросовісність, професійні помилки, протиправні помилки
Інформаційно-технічне забезпечення	рівень забезпечення митних органів засобами діагностики, надійність функціонування технічної системи, помилки роботи програмного забезпечення
Технологія митного контролю	система управління ризиками, митний пост-аудит
Взаємодія митних органів з правоохоронними й контролюючими органами	ввезення заборонених неякісних та шкідливих товарів

Світова практика доводить високу ефективність даного методу митного контролю, що обґрунтовує його широке використання у митній практиці. У

табл. 3.3 наведено визначення постаудиту у законодавстві розвинених країн [29].

Таблиця 3.3

Митний пост аудит у законодавстві країн світу

Країна	Визначення поняття
Франція	Це форма митного контролю, спрямована на пришвидшення митного оформлення вантажів під час перетину митного кордону; підвищення ймовірності виявлення порушень митних правил або контрабанди під час подальшого контролю.
Китай	Це перевірка й аудит з боку митниці бухгалтерських книг, виписок із рахунка, форм митних декларацій та інших відповідних даних і пов'язаних з ними імпортованих та експортованих товарів протягом 3 років після пропуску цих товарів або протягом періоду митного супроводження та контролю за товарами, що зберігаються на митних складах, товарами, імпортованими в режимі скорочення або звільнення від мита, з метою перевірки достовірності й законності імпортової та експортної діяльності особи, яка проходить аудит.
Німеччина	Це додаткова перевірка у сфері митного законодавства, яка здійснюється у формі митного аудиту, аудиту преференцій (перевірка преференцій при експорті товарів на основі міжнародних договорів чи законодавства Європейського Союзу); зовнішнього аудиту та перевірки у сфері управління повітряним рухом.
Японія	Основна мета митного пост аудиту – перевірка правильності і законності ввезених або вивезених товарів. Митний контроль на основі методів аудиту може бути реалізований відносно тих суб'єктів ЗЕД, які сплатили митні платежі на суму 1 млн. єн і більше. Це так звані «контрольовані імпортери». Загальна кількість таких учасників ЗЕД становить близько 40 тисяч компаній.
Канада	Це механізм митного контролю, який має стратегічне значення зі строгим підходом до управління ризиками та охоплює широкий спектр перевіряльних заходів, але основна увага фокусується на тарифній класифікації, тарифному режимі, походженні товару та правильності визначення митної вартості

Погоджуємось з думкою Т. Єдинак, яка стверджує, що «... митний постаудит є однією з дієвих форм митного контролю, оскільки дає змогу застосувати різні аналітичні процедури, поєднати різні його форми, які сприяють більш ефективному виконанню визначених перед митними органами завдань. Проте цей інструмент буде насправді дієвим та ефективним лише в тому разі, коли його розуміння відповідатиме сутності, а його призначення повністю відображатиме загальнонаукова концепція митного контролю» [15, с. 93].

Впровадження митного постаудиту сприяє розвитку добросовісної та відповідальної поведінки перевізників товарів й суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що своєю чергою позитивно впливає на скорочення обсягів контрабанди та порушень митних правил.

Сучасна парадигма здійснення митної політики держави у напрямі спрощення митних процедур щодо міжнародних товаропотоків окреслила найважливіший принцип митного контролю “...принцип вибіркової, який означає, що немає потреби проводити контроль у повному обсязі, тобто перевірку всіх товарів. Цей принцип має «демократичне та альтернативне підґрунтя» і корелюється з основними положеннями Кіотської конвенції, а форма митного контролю обирається на підставі результатів автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, тобто шляхом перевірки електронної копії митної декларації в автоматизованому режимі з використанням сукупності програмно-інформаційних комплексів” [8].

Найкоректнішим показником порівняльної характеристики митних процедур України є досвід зарубіжних країн світу.

Так от, у Франції існує ступенева система митного контролю, яка характеризується наступними рівнями: “...1) формальний – суцільний аудит достовірності оформлення та наявності всіх необхідних документів і реквізитів; 2) фундаментальний – вибіркового аудиту відповідності виду,

номенклатури, вартості та походження товарів поданим документам, перевірка обґрунтованості наявних пільг тощо” [14, с. 26].

Формальний митний контроль реалізується аудиторсько-аналітичними службами шляхом поглибленої документальної перевірки без виїзду до суб'єкта господарювання, або митними аудиторами особисто на підприємстві.

На думку науковців, “...до позитивних ефектів такої організації митного контролю доцільно віднести наступні: форсування митного оформлення вантажів під час перетину митного кордону; зростання ймовірності виявлення порушень митного законодавства та контрабандних поставок, оскільки постає можливість перевірки правильності заявленого в декларації обсягу та призначення вантажу” [14, с. 26].

Зауважимо, що впровадження французької моделі митного контролю вимагає високого рівня інформаційного та аналітичного забезпечення й висококваліфікованих працівників митних органів у галузі митного контролю та аудиту.

Митні інститути Болгарії “...для ідентифікації достовірності даних митної декларації володіють правом після випуску товарів здійснювати наступний контроль відповідних документів і даних про операції з імпорту та експорту задекларованих товарів. Вказаний контроль здійснюється посадовими особами регіональних митних органів під час виїзної або невиїзної документальної перевірки” [1, с. 216].

В складі митної служби Японії “...функціонує Департамент постаудиту, розслідування та розвідки, який виконує такі контрольні завдання: дослідження та складання запитів, що стосуються цінностей, вантажів, страхування імпортованих товарів для застосування відповідних ставок імпортованого тарифу; розслідування порушень митних правил, а також збір та аналіз інформації про митно-фінансові порушення; співпраця з митними адміністраціями зарубіжних країн внаслідок обміну інформацією про порушення митного

законодавства; складання статистики зовнішньої торгівлі та іншої необхідної інформації” [48, с. 47–48].

Митна служба США входить у структуру Міністерства внутрішньої безпеки. Функції цього міністерства охоплюють організацію боротьби з нелегальною імміграцією, контрабандою, шахрайством, відмиванням коштів, тероризмом, правопорушеннями у сфері високих технологій та захисту інтелектуальної власності. Основним завданням митної служби США “...є митний захист кордонів США та забезпечення дотримання законів при ввезенні товарів до США і вивезенні їх з країни. Крім цього, митні органи США наділені повноваженнями забезпечувати дотримання не тільки митних законів і контролювати стягування мит, в зону їх відповідальності входить також контроль за виконанням всіх федеральних законів на лінії кордону США” [48].

Загалом, уся діяльність митної служби США умовно поділяється за такими основними напрямками відповідно до законодавства: “...виконання митних законів; виконання законів про наркотичні засоби; виконання законів про контроль над експортом і виконання законодавства по боротьбі з відмиванням грошей” [48].

Митна система Грузії характеризується максимально спрощеними митними процедурами й формальностями. Тут функціонує система автоматичного опрацювання даних «Asycuda», відповідно до якої “...передбачаються такі режими пропуску вантажів:

- «червоний коридор» (фізичний контроль);
- «жовтий коридор» (документальний контроль);
- «зелений коридор» (пропуск без контролю);
- «синій коридор» (передбачається пост-аудит)” [7].

У 2006 р. було ухвалено Закон по реформуванні митної системи Грузії (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Основні результати реформування митної системи Грузії [7]

№	Реформаторський захід	Наслідки та результати
1.	Об'єднання митної та податкової служб	Зменшення кількості контролюючих органів, оптимізація державних видатків на їх утримання
2.	Спрощення усіх митних документів і скорочення їх кількості	Для оформлення експортних операцій кількість необхідних документів скоротилася з 52 до 4, а імпорتنих – з 54 до 5 документів
3.	Запровадження єдиних правил та строків видачі митних документів за принципом «єдиного вікна»	Видача дозволів на здійснення певних видів діяльності (операцій) має бути здійснена протягом 20 днів, видача ліцензій – протягом 30 днів з моменту отримання запиту
4.	Автоматизація окремих митних процедур	Он-лайн-декларування та розмитнення поштових посилок; інформування з використанням SMS імпортерів про поточний стан вантажу на кожному етапі митного очищення й ін.
5.	Запровадження автоматизованої системи обробки митних даних «ASYCUDA WORLD»	Розроблена «UNCTAD» і використовується у більш ніж 80 країнах світу в сфері покращення організації та здійснення митних процедур
6.	Відміна квот на імпорт і експорт	Збільшення експортно-імпорتنих потоків і як наслідок – покращення рівня задоволення дохідної частини бюджету
7.	Лібералізація правил імпорту лікарських препаратів	Підвищення конкурентоспроможності галузі, розгалуження та диверсифікація якісних лікарських препаратів

Важливим напрямком сучасних змін у митній сфері є активне застосування електронних технологій у митній практиці. Зокрема, провідний європейський та світовий досвід свідчить про ефективність технологій

електронної митниці, що забезпечує функціонування простого безпаперового середовища, в якому діють митні адміністрації та суб'єкти господарювання.

3.2. Шляхи усунення недоліків митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту

На сьогодні Україна на етапі постійного зростання обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів, зокрема в рамках вступу України до СОТ. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику митного регулювання України, зокрема тих норм, що стосуються правового регулювання процедури митного контролю.

Україна бере активну участь у міжнародному співробітництві з питань митного контролю, боротьби з порушеннями митних правил та митної справи в цілому. На превеликий жаль, наша держава значно поступається в технологіях реалізації митних процедур зарубіжним країнам.

В умовах удосконалення світових політичних та економічних процесів держава прагне регулювати зовнішньоторговельну діяльність через створення сприятливих економічних умов для здійснення тих зовнішньоторговельних операцій, які сприяють підвищенню ефективності української економіки, реалізації конкретних завдань соціально-економічного розвитку.

Основним підґрунтям сучасних процедур митного контролю є використання інформаційних технологій. Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання щодо спрощення митних процедур при здійсненні експортно-імпортних операцій, для чого створюються електронні

інформаційні системи, функціонально сумісні між аналогічними системами різних країн, доступні, керовані, безпечні, об'єднані та контрольовані. Застосування інформаційних технологій дозволяє не лише високоякісно й ефективно працювати в сучасному глобалізованому світі, але й заощаджувати час і ресурси та збільшувати прибутки [23, с. 7].

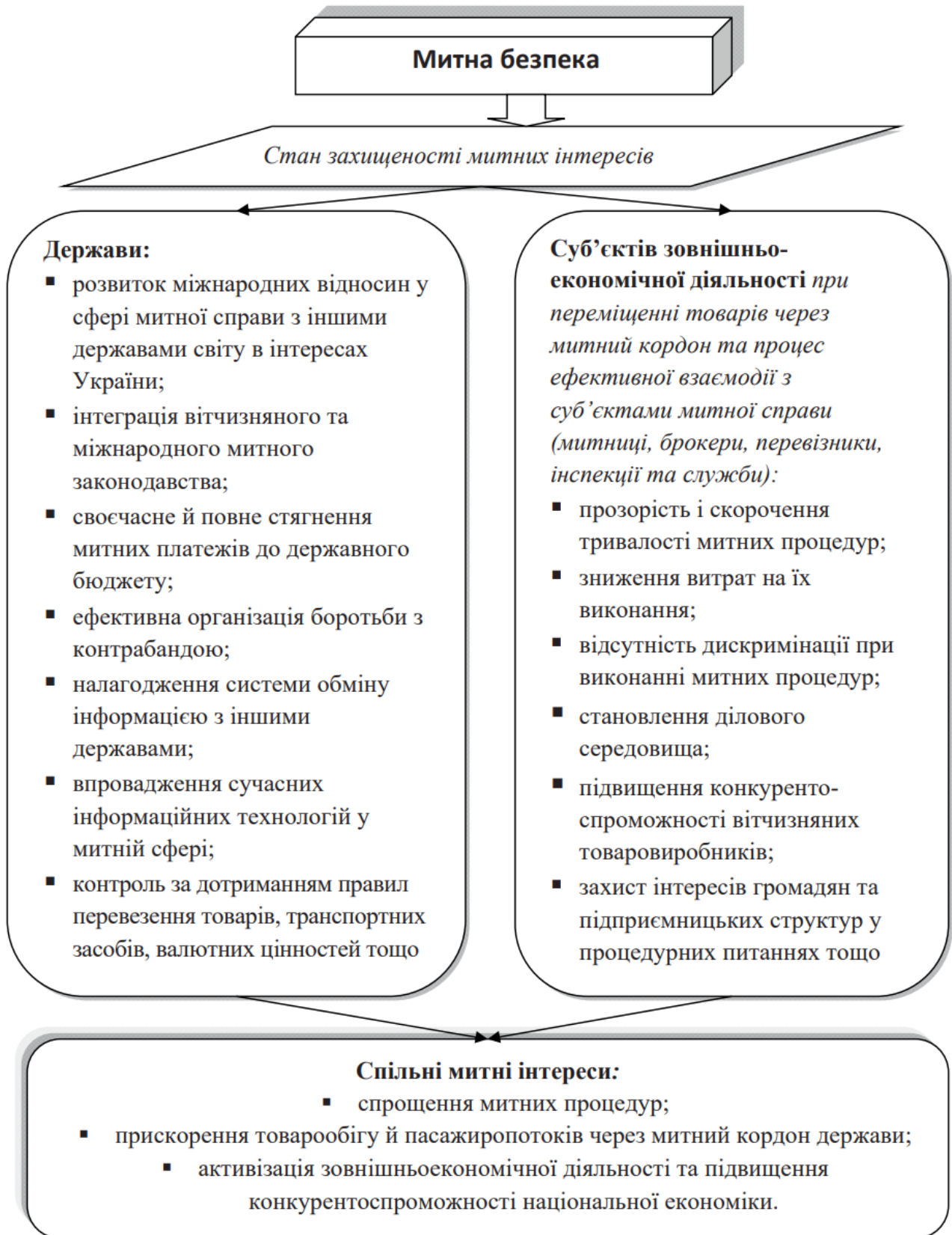
Сьогодні, відповідно до міжнародних конвенцій, все більш поширеними стають інструменти, орієнтовані на ризики, угоди, митний контроль та такі системи, як аналіз ризиків, аналіз та пошукова робота, а також виявлення вантажів високого ризику для забезпечення прогнозних випадків потенційних ризиків порушення митних правил. У цьому випадку інструменти визначення ризику, що належать до інтелектуального механізму митного контролю, можуть виявляти та відстежувати партію вантажів підвищеного ризику і набувають особливого значення [47].

На рис. 3.2. зображено митні інтереси учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Все це має сприяти вдосконаленню засобів реалізації, охорони і захисту прав, свобод і законних інтересів громадян в процесі здійснення митних процедур, а, отже, і формуванню дійсно ефективного механізму їх забезпечення.

Важливе значення також мають гарантії забезпечення ефективності процедур. До них потрібно віднести забезпечення права на оскарження рішень, дій і бездіяльності посадових осіб митних органів, відповідальність посадових осіб за неякісне здійснення своїх повноважень, контроль за діяльністю посадовців з боку уповноважених органів та посадових осіб, нагляд органів прокуратури з метою забезпечення законності, чітке закріплення в процедурно-процесуальних нормах прав і обов'язків учасників процедур.

Рис. 3.2. Митні інтереси учасників зовнішньоекономічної діяльності [10].

Митний контроль повинен здійснюватися не загально (застосовуючись до всього обсягу товарів, що переміщуються через митний кордон країни), і не вибірково (застосовуючи випадкові (суб'єктивні) критерії, які певною мірою сприяють швидкому досягненню цілей і прогнозів), а використовуючи нові інтелектуальні підходи – оцінюючи ризики, що можуть мати місце у ході митного контролю та митного оформлення товарів.

Враховуючи сучасні тенденції й умови митного контролю та митного оформлення, пріоритетами у реформах в митній сфері є:

- удосконалення митного адміністрування та спрощення митних процедур, що сприятиме прискоренню переміщення товарів через митний кордон, активізації ЗЕД й підвищенню конкурентоспроможності національної економіки;

- автоматизація процесів митного оформлення й впровадження новітніх технологій та технічних засобів митного контролю (скануючі системи, автоматичні ваги, сканери номерних знаків тощо), що сприятиме спрощенню, уніфікації й ефективності митного контролю;

- удосконалення митного законодавства, що забезпечить об'єктивне вирішення митних спорів у судовому порядку;

- посилення інституційної складової функціонування митних органів та створення належного матеріально-технічного забезпечення;

- запобігання митним деліктам на основі застосування ризикоорієнтованих технологій, що передбачає виявлення можливих порушень митного законодавства на якомога більш ранніх стадіях з метою їх унеможливлення;

- налагодження тісного співробітництва митних адміністрацій різних країн, зокрема щодо гармонізації методичних підходів оцінки експортно-імпортних операцій та обміну інформацією й статистикою з метою створення єдиної бази порушень митних правил, а також виявлення та

систематизації недоліків митного законодавства, виявлення схем заниження митної вартості товарів.

Варто наголосити, що з метою спрощення митних процедур та митних формальностей Державна митна служба України активно використовує електронне декларування, що значно зменшує витрати часу на митне оформлення. Зменшення часу митного оформлення своєю чергою позитивно сприяє прискоренню переміщенню товарів та транспортних засобів через митний кордон.

Як засвідчує зарубіжний досвід функціонування митних систем розвинених країн, розглянутий нами вище, “...дієвим чинником розв'язання вітчизняних проблем у сфері митного контролю є здійснення поглибленого митного контролю «після випуску товарів», що дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю і відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур. Здійснення митного контролю через деякий час після завершення митного оформлення є одним із найбільш перспективних векторів вдосконалення роботи митних органів. Проте, така оптимізація митних процедур не повинна здійснюватися за рахунок обмеження контрольних заходів” [6, с. 303].

Важливим фактором при подоланні недоліків роботи митних органів є взаємозв'язок з суміжними державами, обмін інформацією, взаємодопомога у процесі запобігання порушень митного законодавства.

На думку Сторожука О., “..напрямами вдосконалення спільного митного контролю є:

- вдосконалення процедур прикордонного контролю, тісна координація зусиль у сфері митного адміністрування між митницями двох країн, скорочення часу митного оформлення товарів і транспортних засобів;

- зростання ефективності митного оформлення та митного контролю, створення більш прозорості для учасників ЗЕД системи митного контролю та оформлення;
- спрощення митних процедур, включаючи процедуру митного транзиту, обладнання митниць необхідними засобами митного контролю, покращення середовища контролю для товарів і транспортних засобів;
- запровадження використання гармонізованого маніфесту в пунктах пропуску на кордоні;
- розширення обміну інформацією між митними органами України та суміжних країн, уніфікація процедур щодо забезпечення дотримання митного законодавства;
- взаємне визнання результатів митної перевірки, проведеної митними органами України та суміжних країн, наприклад, за допомогою створення системи повідомлення про результати інспектування, які будуть взаємно визнаватися й використовуватися на регулярній основі;
- організація попередньої подачі маніфестів в електронній формі” [44].

Відповідно до вищезазначеного, для України пріоритетними напрямками удосконалення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон є процес удосконалення електронного декларування, спрощення процедур митного контролю, усунення недоліків та підвищення ефективності системи аналізу та управління митними ризиками, а також законодавче закріплення жорстких норм відповідальності за митні правопорушення для суб'єктів ЗЕД, й боротьба з корупцією та проявами правопорушень з боку працівників митних органів.

Висновки до розділу 3

Досвід зарубіжних країн показує, що у кожній країні є свої унікальні методи здійснення митних процедур та мета залишається незмінною. Метою є захист та безпека кордонів кожної держави, запобігання поширенню тіньового імпорту, виявлення порушень митних правил, контроль за сплатою митних платежів, попередження можливих ризиків.

Важливим і необхідним, як показує практика Франції, Японії, Німеччини та інших країн, є впровадження постаудиту, що сприяє зменшенню порушень митного законодавства, забезпечує контроль за правильністю, достовірністю та законністю переміщення товарів через митний кордон країни. Здійснення поглибленого митного контролю після випуску товарів у вільний обіг дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю при перетині кордону й відповідає Кіотській конвенції.

Виходячи з дослідження проблематики митних процедур, можемо констатувати, що спільними інтересами як для держави, так і для учасників ЗЕД є: спрощення митних процедур; прискорення товарообігу через митний кордон держави; активізація зовнішньоекономічної діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

В Україні пріоритетними напрямками удосконалення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон є процес удосконалення електронного декларування, застосування новітніх інформаційних технологій та технічних засобів митного контролю, спрощення процедур митного контролю, усунення недоліків та підвищення ефективності системи аналізу та управління митними ризиками, а також законодавче закріплення жорстких норм відповідальності за митні правопорушення для суб'єктів ЗЕД, й боротьба з корупцією та проявами правопорушень з боку працівників митних органів.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження теоретичних засад та практичних аспектів митних процедур при переміщенні товарів різними видами транспорту можемо зробити наступні висновки та узагальнення.

Не існує єдиного підходу до визначення економічної сутності та визначення суті поняття «митні процедури». У Митному кодексі України вони трактуються як сукупність митних формальностей і порядок їх виконання, що залежать від мети переміщення товарів через митний кордон України.

Часто поняття «митні процедури» ототожнюють з поняттями «митні формальності» й «митний режим», не розмежовуючи їх. Проте, митні формальності на транспорті виступають значно вужчим поняттям, ніж митні процедури, оскільки вони входять до їх складу. Митні процедури реалізуються відповідно до обраного митного режиму.

Структура митних процедур на будь-яких видах транспорту, як правило, однакова і складається з трьох основних елементів, а саме:

- 1) процедур митного контролю;
- 2) процедур митного оформлення;
- 3) процедур справляння передбачених законом податків і платежів.

Умови здійснення митних процедур залежать від мети та умов переміщення товарів через державний кордон України (митного режиму), а також від способу та засобів переміщення.

До традиційних видів транспорту відносять повітряний, наземний та водний транспорт. Крім того, є трубопровідний, по якому здійснюється прокачування нафти та газу, а також лінії електропередач, по яких постачається такий специфічний товар, як електроенергія.

Специфіка митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон залежить від виду транспорту. Послідовність дій та заходів, що повинні

здійснюватися під час переміщення через митний кордон, регламентується технологічними схемами.

Технологічна схема є, встановленою керівництвом митниці, послідовність дій співробітників підрозділів митної служби впродовж здійснення операцій митного контролю та митного оформлення, яка є обов'язковою для виконання. Технологічна схема може визначати діяльність як одного окремого підрозділу митного органу, так і декількох підрозділів у комплексі або взаємодія з підрозділами інших контролюючих служб: ветеринарної, санітарної, фітосанітарної, екологічної та прикордонної.

Україна має вигідне географічне положення, проте, за останній час спостерігається зниження її транзитного потенціалу, що обумовлено низьким розвитком транспортної інфраструктури та неефективною роботою державних органів, зокрема митних. Внаслідок недостатньої швидкості, та безпечності перевезень, відсутності гарантій на збереження вантажів, високих тарифів й цін на послуги, затримки вантажів контролюючими органами скорочуються вантажопотоки через Україну.

За інформацією Держмитслужби, впродовж останніх років митні процедури й формальності удосконалюються та спрощуються. Зокрема, здійснюється діяльність у напрямку зменшення кількості митних оглядів товарів, запроваджено електронне декларування, реалізовано функціонування «єдиного вікна», що дозволяє перевозити товар зі значною економією часу та ресурсів. Водночас показники свідчать про неефективність роботи митних органів. Зокрема, результати аудиту, проведеного Рахунковою палатою у 2019 році вказують, що упроваджений механізм «єдиного вікна» вагомо не вплинув на зменшення часу на проходження митних процедур.

В Україні прослідковується зростання кількості подання електронних декларацій. При цьому, сьогодні близько 97% митних декларацій подається в електронній формі й даний показник продовжує зростати. Кількість осіб, які

здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку, за 10 місяців 2021 року зросла на 13,2 тис. осіб.

Досвід зарубіжних країн показує, що у кожній країні є свої унікальні методи здійснення митних процедур та мета залишається незмінною. Метою є захист та безпека кордонів кожної держави, запобігання поширенню тіньового імпорту, виявлення порушень митних правил, контроль за сплатою митних платежів, попередження можливих ризиків.

Важливим і необхідним, як показує практика Франції, Японії, Німеччини та інших країн, є впровадження постаудиту, що сприяє зменшенню порушень митного законодавства, забезпечує контроль за правильністю, достовірністю та законністю переміщення товарів через митний кордон країни. Здійснення поглибленого митного контролю після випуску товарів у вільний обіг дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю при перетині кордону й відповідає Кіотській конвенції.

Виходячи з дослідження проблематики митних процедур, можемо констатувати, що спільними інтересами як для держави, так і для учасників ЗЕД є: спрощення митних процедур; прискорення товарообігу через митний кордон держави; активізація зовнішньоекономічної діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

В Україні пріоритетними напрямками удосконалення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон є процес удосконалення електронного декларування, застосування новітніх інформаційних технологій та технічних засобів митного контролю, спрощення процедур митного контролю, усунення недоліків та підвищення ефективності системи аналізу та управління митними ризиками, а також законодавче закріплення жорстких норм відповідальності за митні правопорушення для суб'єктів ЗЕД, й боротьба з корупцією та проявами правопорушень з боку працівників митних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко А.П. Імплементация іноземного досвіду здійснення митного постаудиту в Україні: проблеми та перспективи. Публічне управління та митне адміністрування. 2017. № 2(17). С. 214–219.
2. Бережна К.В. Митно-правовий режим транзиту в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2003. 21 с.
3. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. 543 с
4. Бережнюк І.Г., Джумурат О.В. Систематизація класифікаційних ознак митних ризиків. Науковий вісник Ужгородського університету. Сер: Економіка. 2013. Вип. 4. С. 85-89.
5. Габричидзе Б.Н., Черняковский А.Г. Таможенное право : учебник. Москва. 2004. 842 с.
6. Гончарук О.А. Особливості проведення і шляхи удосконалення митного пост-аудиту. Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 3. С. 303–305.
7. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua>
8. Десятнюк О. М., Харкавий М. О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. Ефективна економіка. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3
9. Дмитрик А.Б. Окремі питання удосконалення інституту митного оформлення. Порівняльно-аналітичне право. № 1, С. 185-188. URL: http://pap.in.ua/1_2016/55.pdf дата звернення: 17.08.2021)
10. Замасло О., Підхомний О., Петик М. Ідентифікація загроз митній безпеці держави. Світ фінансів. 2019. Вип. 4. С. 37-52. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38142/1/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE.pdf>

11. Порядок здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон : постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2003 р. № 1989 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/3869311>
12. Звіт про результати аудиту ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходжень єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України від 09.07.2019 № 17-1. Рахункова палата України.URL:
https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/17-1_2019/R_RP_17-1_2019.pdf
13. Іванов С.В. Вплив митного права ЄС та норм міжнародного митного права на зміст адміністративно-правового регулювання реалізації державної митної політики в Україні // Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 1 (том 1). 2018. С.194-200.
14. Івашова Л.М., Єдинак Т.С., Єдинак В.Ю. Основи митного пост-аудиту : навч. посібник. Дніпропетровськ : АМСУ, 2011. 200 с.
15. Єдинак Т. Класифікація методів постмитного аудиту. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. 2009. № 1. С. 88-93.
16. Ковальов В.Г., Гармаш Є.В. Митні формальності, митні процедури. Публічне управління та митне адміністрування. № 4 (27). 2020. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4249/1/22%20%d0%92.%20%d0%93.%20%d0%9a%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%be%d0%b2.pdf>
17. Конвенція про договір міжнародних перевезень № 995_234 Женева, 19 травня 1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text

18. Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. № 995_064 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_064#Text
19. Кормич Б. А. Митні режими або митні процедури: європейські стандарти термінології та класифікації. *Lex portus*. 2017. № 2. С. 142-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2017_2_15
20. Костишин Ю.С. Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії. Державний університет «Житомирська політехніка». 2021. URL: https://ztu.edu.ua/ua/science/files/onelife/diser_Kostyshyn.pdf (дата звернення: 01.10.2021 р.)
21. Кунев Ю.Д., Кунєва З.Ю. Митні формальності: проблеми реалізації в Україні. *Митна безпека: науковий журнал*. Випуск 2. 2018. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs3/article/view/177/244>
22. Лист Державної митної служби України “Про вимоги до технологічних схем митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів на ВМК” від 20.12.2004 № 25/6-9-16/15021-ЕП. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5021342-04#Text>
23. Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н. Подолання бар’єрів у міжнародній торгівлі через спрощення митних процедур. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 3. С. 5–20.
24. Митне співробітництво Україна-ЄС. Представництво України в ЄС. 01.06.2021 р. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobotnictvo/mitne-spivrobotnictvo/mitne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes>
25. Митний Кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
26. Митний Кодекс України №92-IV від 11.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15#Text>

27. Митний контроль та митне оформлення в морських пунктах пропуску: проблемні аспекти та напрями удосконалення : кол. моногр. / за заг. ред.: Т.В. Рудої, А.В. Артеменка. Хмельницький, 2020. 236 с.
28. Митний контроль та митне оформлення. Навч. посібник /О.Ю. Сидорович, О. В. Годованець, І. П. Кекіш. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 250 с.
29. Кривіцький В. Митний контроль у протидії ризикам і загрозам митної безпеки України : дис. ... канд. екон. наук; - Тернопіль, 2019. 232 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35395/1/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>
30. Назарова Я.Б. Правове регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харів, 2016. 200 с.
31. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку виконання митних формальностей на повітряному транспорті” № 671 від 03.08.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-18#Text>
32. Наказ Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” № 629 від 30.05.2012 р.
URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitnezakonodavstvo/nakazi/62398.html>
33. Неліпович О. В. Митні формальності на автомобільному транспорті в Україні. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». №4 2017. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/4-2017/UKR/nelipovich.pdf>
34. Окремі показники переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів за ділянками кордону. Державна митна служба.
URL: <https://customs.gov.ua/web/content/4989?unique=c50b5020e733936bfe8107467a5ab29e044827ae&download=true>

35. Основи митної справи в Україні : підручник / за ред. П. В. Пашка. К. : Знання, 2008. 651 с.
36. Офіційний сайт митної служби Сполучених Штатів Америки. URL: <https://www.cbp.gov/about>
37. Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом: затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-12#Text>
38. Постанова Верховного Суду України № 807/3168/14 від 18.01.2018 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/71692611> (дата звернення: 17.08.2021)
39. Постанова КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05. 2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>
40. Про затвердження Технічного регламенту безпеки рухомого складу залізничного транспорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1194-2015-%D0%BF#Text>
41. Про соціально-економічне становище України. Державна служба статистики. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/dop/06/dop_04%202021.pdf
42. Про спрощення і гармонізацію митних процедур: Міжнародна конвенція від 18.05.1973 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
43. Статистика. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
44. Сторожук О.В. Напрями вдосконалення митного контролю під час перетину митного кордону автомобільним транспортом. URL:

<https://www.ndifp.com/1581/?fbclid=IwAR1JWbufn0hSUACnYcrlYpgZqfZnQ43BGHRoPpTnKCbAnNhtoL97RhwiGrY>

45. Типова технологічна схема здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#n231>
46. Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>
47. Управління митними ризиками: теорія та практика: монографія/ за заг. ред.: І.В. Несторишен та В.А. Туржанський. Ірпінь-Хмельницький, ФОП Стрихар А.М., 2018. 314 с.
48. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія / за заг. ред. О.М. Вакульчик. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. 208 с.
49. Царенко В. І., Хома В.О. Митні процедури: ознаки та поняття. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 3. URL: http://www.pap.in.ua/3_2014/40.pdf.
50. Шевчук О.М., Милейко К.С. Електронне декларування товарів при переміщенні через митний кордон України: проблеми правореалізації. Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право. № 3 частина 2. 2019. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-20>
URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_2/22.pdf
51. Шульга М.Г. Переміщення і пропуск товарів через митний кордон України. Право та управління. / Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2012. № 3. С. 475–486.

52. Шишка Ю., Микуляк О. індикатори ефективності контролю митної вартості товарів в Україні. Збірник наукових праць ЛОГОС, 2020. С. 50-55. URL: <https://doi.org/10.36074/24.07.2020.v1.1>
53. Шталь Т.В. «Електронна митниця» – якісно новий етап надання митних послуг в Україні. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. 2013. № 1. С. 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpusk_2013_1_21.
54. Про затвердження типової технології митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів : наказ Державної митної служби № 828 від 7.11.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z003299/conv?fbclid=IwAR29TTi1BJxpyeZKjhqekDTMuU61kFq9Z7vAFTINKPQNk6EDEndruSIYaQY#Text>
55. Asakura H. World History of the Customs and Tariffs. World Customs Organization, 2003. 306 p.
56. Convention and Statute on Freedom of Transit. Barcelona, 20 April of 1921. League of Nations Treaty Series. Vol. P. 12-33.
57. Commission Implementing Decision (EU) 2019/2151 of 13 December 2019 establishing the work programme relating to the development and deployment of the electronic systems provided for in the Union Customs Code, C/2019/8803, OJ L 325, 16.12.2019, p. 168–182.
58. Glossary of international customs terms. World Customs Organization URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/resources/~/_media/949B39871CE147BAB2667EC6758F29C8.ashx
59. International Convention relating to the Simplification of Customs Formalities, and Protocol of Signature. Geneva, 3 November 1923. Australian Treaty Series. 1925. № 14.
60. Nicali A. Customs History. A Historical Outlook on the Italian Customs Policy. / Ed. by G. Favale. 59 p. URL: <https://www.agenziadoganemonopoli>.

gov.it/portale/documents/20182/2394935/storiadogane_uk.pdf/26ebc323-ea
c9-4cd7-8fa7-621b7d2daeb8

61. Prokopenko V. Addition of the concept of customs procedures to a legal turn of the Ukrainian customs legislation. Scientific letters of academic society of Michal Baludansky. 2014. № 2. P. 98–100.
62. Regulation (EC) № 450\2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Custom Code (Modernized Customs Code) URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?Uri=OJ:L:2008:145:TOC>.
63. Second Progress Report on the implementation of the EU Strategy and Action Plan for Customs Risk Management. European Commission. Brussels. 20.07.2018. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2018/EN/SWD-2018-380-F1-EN-MAIN-PART-1>. PDF URL: <http://dspace.wunu.edu.ua>
(дата звернення: 19.03.2021)